

მაია გელაშვილი
Maya Gelashvili

მხიარულ-ბრძანისი ბატონები

ANGRY AND CHEERFUL BATONEBI

R 290. 717
3

F

მაია გელაშვილი

Maya Gelashvili

მხიარულ-ზრახვიანი გატონები

ANGRY AND CHEERFUL
BATONEBI

1. ძალიან საძვივო იპოვნე

ედვინება ჩემი მასწავლებლისა და ხელმძღვანელის კუკური ჭოხონელიძის ხსოვნას

To my teacher and chief Kukuri Chokhonelidze

2. ძალიან საძვივო იპოვნე

კ. ვ. ვ. 2012

მაია გელაშვილი – „მხიარულ-ბრაზიანი ბატონები“

თარგმანი: მანანა რუსიეშვილი
კორექტორი: ნანა ხოჭოლავა, პროფ. ტრევორ ჯორჯ კარტლეჯი
რედაქტორი: მარიამ ნიკლაური
მხატვარი: ქეთევან ძიძიგური
კომპიუტერული უზრუნველყოფა: ნიკა ხვედელიძე

© მაია გელაშვილი
© გამომცემლობა „საუნჯე“, ვაჟა ნონკოლაური

პირველი გამოცემა 2012

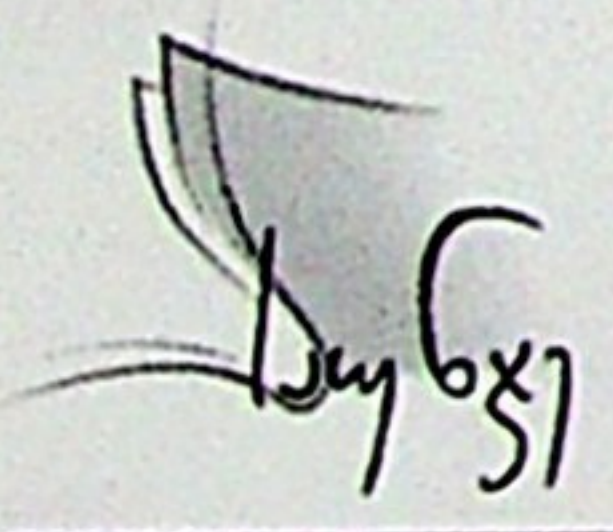
Angry and Cheerful Batonebi - Maya Gelashvili

Translated into English by Manana Rusieshvili
Proof-read and edited by Nana Khocholava, Prof. Trevor George Cartledge
Editor: Mariam Tsiklauri
Illustrated by Ketevan Dzidziguri
Design and page make-up by Nika Khvedelidze

© Maya Gelashvili
© Publishing Company "SAUNJE", Vaja Tsotskolauri

First Edition 2012

ISBN 978-9941-442-16-2

saungeo@gmail.com
www.saungeo.ge
თბილისი, ქუთათელაძის 8
8 Kutateladze str., Tbilisi

საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკა

სარჩევი

Contents

მხიარულ-ბრაზიანი ბატონები.....	4
<i>Angry and Cheerful Batonebi.....</i>	5
ეიპანასველსა და ეელჭირვებს.....	8
<i>Whooping Cough.....</i>	9
გითურა.....	16
<i>German Measles.....</i>	17
ჩუტუკაკილა.....	22
<i>Chicken Pox.....</i>	23
გითელა.....	30
<i>Measles.....</i>	31
ქუნთრუჟა.....	40
<i>Scarlet Fever.....</i>	41
უბაურა.....	48
<i>Mumps.....</i>	49
უკაკილი.....	60
<i>Small Pox.....</i>	61

მხიარულ-ზრახვიანი გატონები

ძალიან შორს, ცხრა მთას იქით, თვალუწვდენელი თეთრი ზღვაა. ამბობენ, ამ ზღვაზე, ერთი მშვენიერი დღისა და ღამის გასაყარზე, თვალით უხილავი ოქროს ხიდი გაიდება. ამ ხიდით შვიდი პაგარა ჯადოსნური არსება გადმოლახავს ხოლმე ზღვას, ხიდის ბოლოს ფრთას გაშლის და ჩვენსკენ გამოფრინდება.

აი, ისინი ახლაც გამოჩნდნენ ხიდზე... განთ წითელი სამოსი აცვიათ, გამჭვირვალე ხელები, სახე და ფეხები აქვთ, ამიგომ ვერც თვალებს დაუნახავთ და ვერც ცხვირ-პირს. მხოლოდ სიარულზე მიხვდებით, რომ ზოგიერთი ბიჭია, ზოგი კი გოგო.

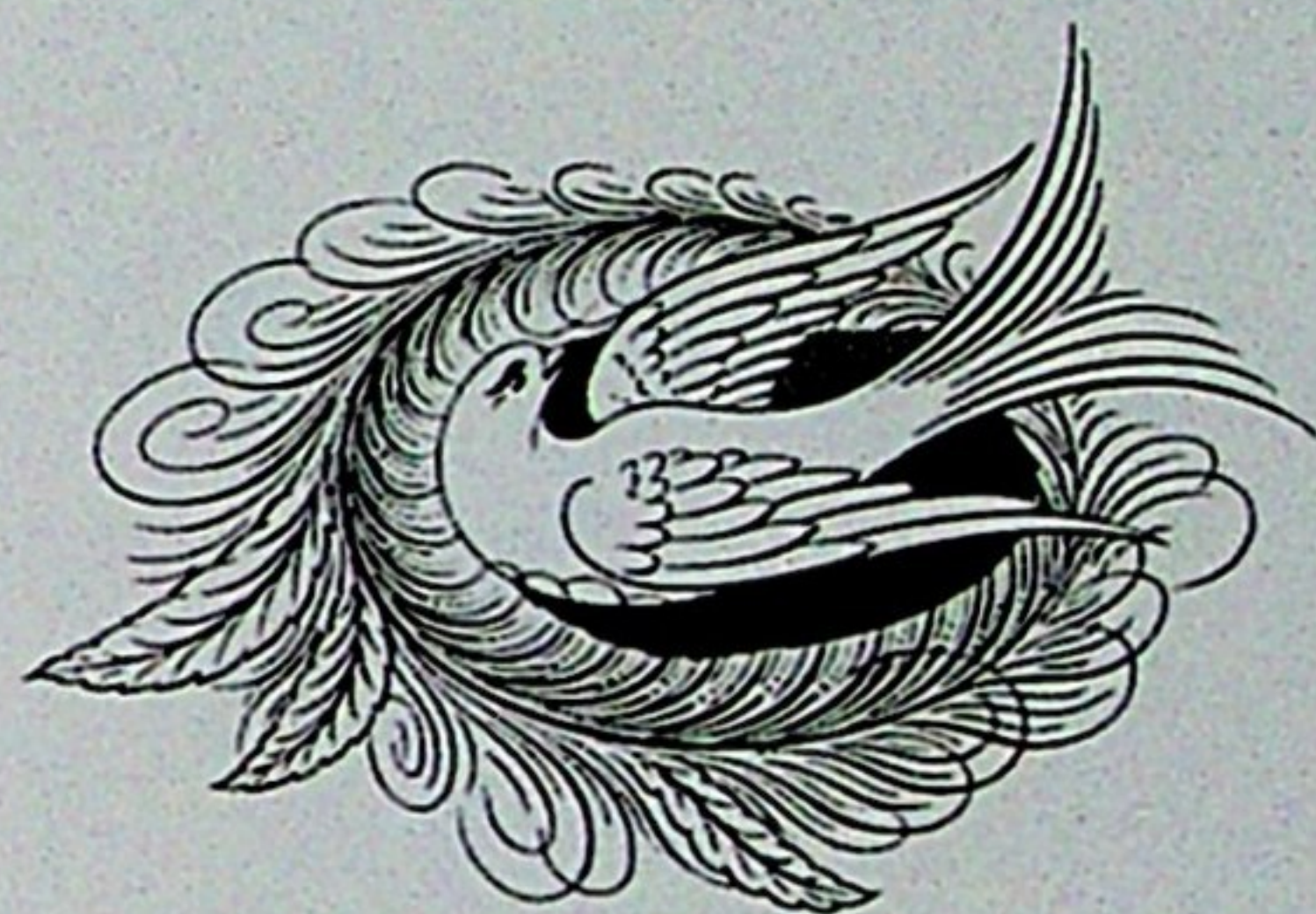
Angry and Cheerful Batonebi

Far, far away, beyond nine mountains, there is a big white sea. Sometimes when the day and night meet, an invisible golden bridge is seen across the sea. Seven small creatures cross the sea by this bridge and fly towards us. Look! They are there on the bridge now - dressed in red with transparent limbs and bodies. We can't even see their eyes and faces. You can only guess by the way that they walk that some of them are girls and some of them - boys.

Now, listen to what the eldest one is saying: "*Go in different directions. Don't be late and bring back your invisible sacks full.*" As soon as the eldest Batoni pronounced these words, the golden bridge disappeared leaving tiny Batonebi on the shore of the sea.

You must have guessed that these small creatures were seven brothers and sisters called Batonebi by Georgian people. The eldest one was called Small Pox, and then came Measles, German Measles, Whooping Cough, Mumps, Scarlet Fever and Chicken Pox. They were called Batonebi by Georgian people because they adored being treated like lords and ladies. They were delighted when given

„ბატონები“ ინფექციური დაავადებაა. ქართველებს „ბატონები“ მიაჩნდათ სულებად. ფშავში მათ „ანგელოზებს“ უწოდებდნენ.

Ancient Georgians considered contagious diseases ("Batonebi") to be spirits. In Pshavi (one of the mountainous regions of Georgia) they were classed as "angels".

- აბა, ბაგონებო! მიმართა დანარჩენებს ყველაზე უფროსმა, ყველანი სხვადასხვა მხარეს წადით, დათქმულ დროს არ გადააცილოთ და შინ თქვენი უხილავი გუდებით დაგვირთულები დაბრუნდით! – ესა თქვა თუ არა, ოქროს ხიდი თვალსა და ხელს შუა გაქრა და თეთრი ბღვის აქეთა ნაპირზე შვიდი პაგარა ბაგონი დაგოვა.

დიახ, ესენი გახლავთ შვიდი და-ძმა ბაგონი. სულ უფროსს ყვავილი ჰქვია. დანარჩენებს კი წითელა, წითურა, ყივანახველა ანუ ყელჭირვება, ყბაყურა, ქუნთრუშა და ჩუგყვავილა. „ბაგონებს“ კი იმიტომ უწოდებენ, რომ უყვართ კარგად მოპყრობა, ისე როგორც ნამდვილ ბაგონებს შეეფერებათ. სიამოვნებით, როცა იას და ვარდს მიართმევენ, ლექს-სიმღერებითა და ნარნარი ცეკვებით ართობენ, ოთახს წითლად ურთავენ და ნაზ სურნელებას უკმევენ. მათ ყველაზე მეტად მაინც ბავშვები უყვართ. პაგარებს ხშირად ესგუმრებიან ხოლმე. ყივანახველა ყივანა ბგერებს გამოაცემინებს, ყბაყურა ყბასა და ყურს უსივებს. დანარჩენები კი ბავშვებს განზე სხვადასხვა ფორმის წითელ ყვავილებს ახაგავენ. ბაგონების მობრძანებას სწორედ ამ ყვავილებით ხვდებიან.

ვისაც ბაგონი ესგუმრება, იმ ბავშვის ყველა სურვილი სრულდება. ამ დროს ბაგონები მხიარულობენ და იქაურობას მალე გოვებენ. და თუ არა, ძალიან გაწყრებიან და არ წავლენ, სანამ მათი და ბავშვების ყველა სურვილი არ შესრულდება.

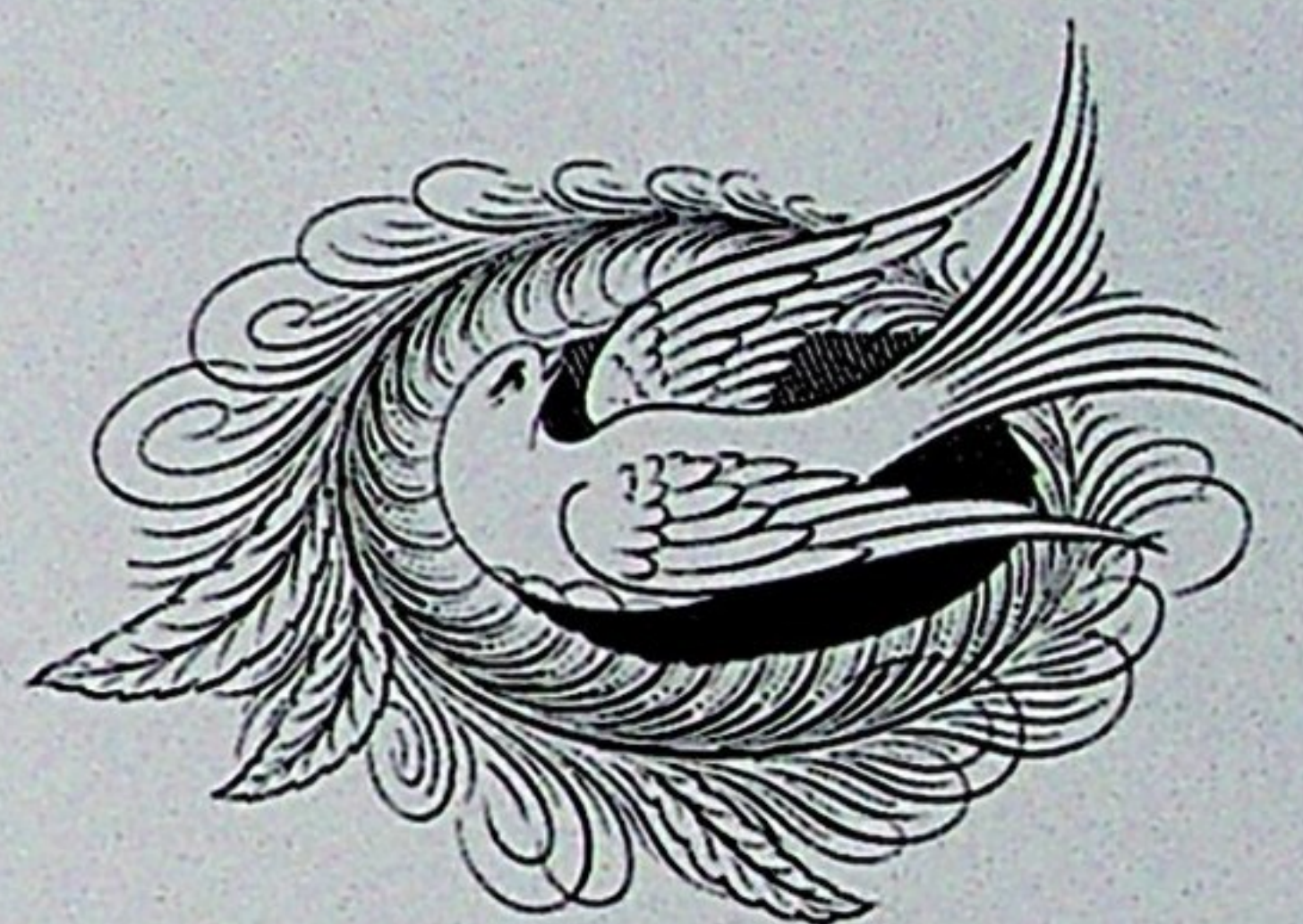
ახლა კი ვნახოთ, თუ საით წავიდა თითოეული მათგანი და რითი აავსოთ თავისი უხილავი გუდა.

presents of flowers such as violets and roses and entertained by poems, songs and dances. They were particularly pleased when their rooms were decorated in red. But most of all they loved children. They often visited little ones. Whooping Cough made them cough, others painted red flowers of various shapes on their little bodies. Children's parents welcomed Batonebi with flowers and tried to fulfill all their wishes and desires. Everyone knew that if the wishes of Batonebi were fulfilled the Batonebi would not get angry and they would leave sooner. They would not go until their wishes were fulfilled completely.

Now, let's see where the Batonebi travelled and how they managed to fill their invisible sacks.

ხალხის რწმენით, ავადმყოფობას „ბატონები“ აჩენდნენ, რომლებიც ეწვეოდნენ ოჯახს და ბავშვის სხეულში იღებდნენ ბინას.

According to folklore, diseases were imposed by the so called "Batonebi" (princes, masters) who visited families as guests and settled into a child's body for a definite time.

ყივანახველა სხვებისაგან თავისი ჭირვეულობით გამოირჩეოდა. ყელზე ჭრელი ბაფთა ეკეთა, თავადერილი დადიოდა და წამდაუწუმ ხმას იმოწმებდა. ამიგომ მეორე სახელად ყელჭირველას ეძახდნენ.

ბევრი იფრინა თუ ცოცხალი იფრინა, ყელჭირველა ერთ სოფელში ჩაფრინდა. იქ ხალხი მეგად უცნაური ეჩვენა: ისინი ჩქარა ლაპარაკობდნენ, ჩქარა დადიოდნენ, ლაპარაკში ხშირად იცინოდნენ. ყელჭირველას მოეჩვენა, რომ თითქოს იჩხუბეს კიდევ, მერე თოხები გაიდეს მხრებზე და ერთად წავიდნენ სოფლის გაღმა ყანაში სამუშაოდ. თავზე უცნაური ფორმის ნაჭრები* შემოიხვიეს. მზის ჩასვლამდე მუშაობაც დაასრულეს. მერე ხის ძირში ჩამოსხდნენ, პური გაგეხეს და სიმღერაც მოაყოლეს. აქ კი ყელჭირველა საბოლოოდ შეცბა: ეს ხალხი ისეთ ბგერებს გამოსცემდა, რომელზეც თვითონ საუკუნეები მუშაობდა.

„რა ვქნა?“ – საგონებელში ჩავარდა ყელჭირველა, – „ესენი ჩემს მობრძანებას ვერც მიხვდებიან. მე ხომ ბავშვებს ხმას ვუცვლი, ლაპარაკის და ხველების დროსაც ყივანა ბგერებს გამოვაცემინებ. ესენი კი ისე გაჰკვივიან... თუმცა მოვიფიქრე,“ – სახე გაუბრწყინდა ყელჭირველას და სოფლისაკენ გაფრინდა.

ყველა სახლს მიაყურადა, ბოლოს ერთგან შეჩერდა. ღია სარკმლიდან დედის გკბილი „ნანა“ ისმოდა. ყელჭირველამ სარკმელში შეიჭყიგა: ლამაზი ქალი აკვანს არწევდა და თან თავის პირმშოს „ნანას“ უმღეროდა. ბავშვი დედას ცელქი თვალებით უყურებდა, უღიმოდა და დაძინებას სულაც არ აპირებდა.

„ამ პაგარას ვესგუმრები. მან ჯერ არც ლაპარაკი იცის და არც სიმღერა. ამ სახლში ჩემს მობრძანებას მაშინვე მიხვდებიან,“ – გაიფიქრა ყელჭირველამ და ჩუმად შეიპარა, პაგარას განსაცმელში ღრმად ჩაუძვრა და სიამოვნებისაგან გაიგრუნა. მის ყურს დედის სიმღერა აგკობდა.

– დღეს კაი ნადი** გქონდა, ჩემო სიმონა, – გარედან ხმები შემოესმა ყელჭირველას. – კარგად ვიმუშავეთ და კარგადაც მოვილხინეთ.

– კრიმანჭულში პირველი ხარ ჩემს მერე! – აქ უცებ ხმას აუწია სიმონას მეგობელმა.

* უცნაური ფორმის ნაჭრები – საუბარია ყაბალახზე – კაცის თავსაბური დასავლეთ საქართველოში.

** ნადი – შრომის დროს კოლექტიური დახმარების ფორმა.

Whooping Cough

Whooping Cough was the most capricious of the seven siblings. He liked to wear a spotted bow-tie, walked arrogantly and checked his voice every now and then. That's why he was called Whooping Cough.

That day he flew a long way until he saw a village below where he landed and looked around. People living in the village seemed rather quaint to him: they talked fast, walked fast and laughed a lot. Their talk was so agitated that once Whooping Cough even thought that they were going to fight. Suddenly, however, they all put their shoes on their shoulders and strolled calmly towards the field. When they reached the corn field, they tied their strange-shaped kerchieves round their heads and worked till the sunset. Having finished their work, they sat down under the shade of a big tree, ate their dinner and started to sing. Hearing their song, Whooping Cough was really confused - the melody he was hearing was so close to the voices he made in people.

“What shall I do?” – thought Whooping Cough. *“They won’t even notice that I am here... All I can do is to change children’s voices and make them cough, but these people are already doing so... But I have one idea...”* Whooping Cough flew back to the village, went from one house to another and listened attentively.

გურულები მეტად ლამაზი, ჰაეროვანი, ჩქარი მოლაპარაკე, მარჯვე, გულადი, ნიჭიერი და ცქვიტი ხალხია. უყვართ პირდაპირობა და სძულთ პირმოთნეობა.

The Gurians (people living in Guria) are very handsome, adroit, courageous and bright people who love openness and hate flattery.

– მასე იყოს, მასე, – გაეცინა სიმონას. მეზობელს ხელი დაუქნია დამშვიდობების ნიშნად და ოდის კარი შემოაღო.

ყელჭირვებას გაახსენდა, აქ რისთვისაც იყო მოსული და... იმ წუთშივე პაგარას წამოახველა, ხველას ყივილიც მოაყოლა.

– ნენა, რას მევესწარი, ჩემი ბალანა აკვანში გამყივანს ჩივა, – ყაბალახი საკიდბე ჩამოკიდა სიმონამ და აკვანთან დაიხარა, – მალე ვაჩვენებთ მთელ დუნიას, ვინ იქნება კრიმანჭულში* პირველი! – თითის აწევით თქვა სიმონამ.

დედას კი საეჭვოდ ეჩვენა პაგარას წამოყივლება. გულისყური მიაპყრო ბაშვს. ცოცხა ხანში მან ისევ ყივილით წამოახველა.

* კრიმანჭული – გურულ სიმღერებში თავისებურად მიმოქცეული მაღალი ხმა.

Finally, he stopped and smiled happily. Through the open window a sweet melody of lullaby was pouring out. Whooping Cough peeped into the window stealthily and saw a pretty young woman singing to her first-born. The little one was not sleepy at all, he was looking at his Mum with bright and smiling eyes.

“I will visit this little one. He can’t either talk or sing yet. So people living here will notice my presence.”

Saying this, Whooping Cough crept through the window, then into the kid’s clothes and listened to the song with pleasure.

“We have had a good day, Simon” - Whooping Cough heard someone speaking from outside. *“We have worked well and afterwards had a great time singing and entertaining. By the way, you are the second best in Krimanchuli*, after me, of course,”* - added the voice.

- *“Let it be so,”* - laughed Simon, waved goodbye to his neighbour and opened the door of his house.

Whooping Cough suddenly remembered why he was there and... the little one started to cough and crow.

“Oh, such a nice day! My kid is singing Krimanchuli and he is in cradle yet.” - Simon hanged his Kabalakhi** on the hook

* krimanchuli- high voice in a Gurian song.

** kabalakhi - a special hat worn by men in Western Georgia.

***nadi – the custom. Neighbours are invited to help with work (building, farming, etc). Nadi usually finishes with a feast.

გურიაში ხალხი ბატონებს უძღვნიდა სიმღერა „საბოდისოს“. საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში კი მისი ვარიანტები იყო „ბატონების ნანინა“, „ია პატონეფი“, „იავნანა“ და სხვ.

In Guria people composed a song Lullaby specially for “For an apology”. Its functional equivalents, which spread to other parts of Georgia are called “Lullaby to Batonebi”, “Batonebi”, “Lullaby”.

– ხველა ბაგონი გვწვევია, ჩემო შვილო, – დაყვავებით უთხრა პაგარას.
– ბაგონიო? – შეიცხადა მამამ და სასწრაფოდ მეზობელი ქალების დასაძახებლად წავიდა.

დედამ წითელი ნაჭერი გადააფარა შვილის აკვანს და უფრო მონდომებით დაურწია. ამასობაში მეზობელი ქალებიც შემოვიდნენ. თან ყვავილები მოიტანეს და აკვანთან დააწყვეს – ბაგონებს ესიამოვნებათ.

– აბა, ქალებო, ბაგონების „საბოდიშო“ დამიწყეთ, – უთხრა ქალებს სიმონამ და ჩონგური* მოიმარჯვა. ქალებმა ულამაზესი ბგერები მოჰფინეს მთელ ოთახს, სიმონამ კი ბანი ააყოლა:

* ჩონგური – 4 სიმნიანი საკრავი.

and leaned on his son's cradle. "Now we'll show them who can sing *krimanchuli* best."

"No, *Whooping Cough* is visiting my little darling," - said Mum in a comforting voice.

"*Batonebi?*" - asked father anxiously and rushed out to call the women living nearby. Meanwhile Mum spread a large piece of red cloth over the cradle, and rocked the baby. The women came in bringing flowers to please *Batonebi*.

- Now ladies, let us sing "*Apologies to Batonebi*" - said Simon and started to play the *chonguri**.

*"Batonebo, ease up, please, batonebo
You are so good and kind, batonebo,
You are so beautiful
Adorned with violets and roses, batonebo,
Please appease yourselves, batonebo."*

The song was so sweet and quiet that *Whooping Cough* fell asleep and slept peacefully through the night.

In the morning, still half asleep, *Whooping Cough* heard the same sweet melody again. He opened his eyes, in order to please him and appease his anger, the ladies clad in red had brought a rooster with a bow tied around his neck. Its beak and claws were painted red. The women were singing again.

"Please, please appease, batonebo."

When the song was over, the rooster

თანამედროვე მედიცინის აღიარებულია, სასიამოვნო გარემო და ნერვული სისტემის სიმშვიდე დადებითად მოქმედებს მკურნალობაზე.

Contemporary medicine also believes that a pleasant atmosphere and calmness have a positive impact on the sick person.

---

* Chonguri - a type of stringed instrument.

„ბაგონებო, მოუოხეთ, მოუოხეთ, ბაგონებო,
ლამაზი ბაგონებია, ია და ვარდი ჰფენია.“

ისე ლამაზად და ნაზად მღეროდნენ ქალები, რომ ყივანახველას შეუმჩნევ-
ლად ჩაეძინა.

დილით ყივანახველას ჯერ თვალები არც კი ჰქონდა გახელილი, რომ ისევ
ის ლამაზი ჰანგები შემოესმა. მეზობლის ქალები თეთრად შემოსილიყვნენ,
თან ყელზე ბაფთაშებმული მამალი მოეყვანათ, რომელსაც ნისკარგი და
ფრჩხილები წითლად ჰქონდა შეღებილი, ისევ მას უმღეროდნენ და ეხვეწე-
ბოდნენ: „მოუოხეთ, ბაგონებო“-ო.

სიმღერა რომ დასრულდა, მამალმა ფრთა-ფრთას შემოჰკრა და ერთი
ომახიანად დაიყვილა. ქალებმა ეს კარგის მომასწავებლად მიიჩნიეს –
ბავშვი მალე გამოკეთდებაო და ყელჭირვებას ისევ ბოდიშითა და ხვეწნით
მიმართეს: პირი უკან იბრუნეო.

„რა სულსწრაფი ხალხია,“ – გაიფიქრა ყელჭირვებამ, – „ლამის გათევასაც
წესიერად არ დაგაცდიან. მე კი აქ ისე მომწონს, ცოცხა ხანს კიდევ დავრჩები.
თანაც ძალიან მაინტერესებს ვინ ასწავლა ამ ხალხს ასეთი სიმღერა.“

ყელჭირვება უფრო ღრმად შეიყუჟა და პაგარას ყელზე შემოეხვია. მას კი
ისე ახველებდა, რომ ამოსუნთქვას ძლივს ასწრებდა, ამოსუნთქვის დროს კი
წამოაყივლებდა ხოლმე.

ვინ იცის, კიდევ რამდენ ხანს დარჩებოდა ყივანახველა ამ სახლში, რომ
არა ერთი შემთხვევა: ის დილა მზიანი გათენდა. დედამ თავისი პირმშო ებო-
ში გამოიყვანა. სუფთა ჰაერი ძალიან ესიამოვნა ყელჭირვებას. პაგარასაც
უკეთესობა დაეცყო. დედამ დიდხანს ასეირნა შვილი ჰაერზე და შეუმჩნევლად
ერთ სერზე აღმოჩნდა, საიდანაც სოფელი ხელისგულივით მოჩანდა. ჰაერ-
ში ჩხართვების გალობა ისმოდა. მალლა მზე ჩახჩახებდა და მოკრიალებულ
ჰორიზონტზე ბღვა ლივლივებდა. აღფრთოვანებულ ყელჭირვებას სიმღერა
მოუნდა და პირი გააღო, მაგრამ ბგერები არ დაემორჩილნენ, ყველა სხვა-
დასხვა მხარეს გაფრინდა.

„უი, ეს რა მემართება, მგონი ამ ხალხივით ვმღერი.“ – ყელჭირვებამ
ერთხელ კიდევ სცადა ბგერების გამეორება. „ია-უა, ია-უაა,“ – ერთმანეთს
მიება ბგერები ბუსგად ისე, როგორც ყანაში დაღლილი კაცების სიმღერისას.

„აი, თურმე რა ყოფილა,“ – სახე გაუბრწყინდა ყელჭირვებას. – „ეს ჰაერი,
ჩიტების გალობა, ეს ბუნება და ეს სილამაზეა ამ სიმღერის მასწავლებელი.“

გახარებულმა ყელჭირვებამ „ია-უა“-ს სიმღერით მთელ სოფელს შემო-
უფრინა და ნასიამოვნებმა უცნაური ხალხით დასახლებული ეს კუთხე იმ
დღესვე დატოვა.

flapped his wings and crowed vehemently. This meant that the kid would be safe. The women started to sing again.

“I have never seen such people-thought Whooping Cough.” They don’t even want me to stay another day. I like it here so much. Besides, I have not found out yet who has taught these people to sing so wonderfully. Whooping Cough hugged the kid thus making him crow and cough even stronger. Who knows how long he would remain in the house on this particular occasion?

Next morning was sunny and bright. Mum took her son out for a walk to a nearby hill from where you could see the village like the palm of your hand. The spring air was full of birds songs, the sun was shining brightly and the horizon of the blue sky was merging with the blue sea. Whooping Cough was mesmerised by such beauty. He opened his mouth to sing and the melody he sang sounded so familiar, so similar to the one he had heard the previous day.

“*What’s happening?*” - he thought to himself. “*I think I am singing the song of the people living here, in this beautiful spot.*” Having said this, Whooping Cough realised that the beautiful nature surrounding him had taught the local people how to sing. Whooping Cough was so pleased that he flew above the village several times singing the melody he had just learnt. He left the village on the same day.

„იავნანას“ მღეროდნენ წყნარად, დაბალ ხმაზე. როგორც ცალკე ხმით, ისე ქართული ხალხური ინსტრუმენტების თანხლებით (ფანდური, ჩონგური, ჭიანური).

“The Lullaby” was performed very softly, in a low voice, either in a solo or accompanied by Georgian folk instruments (Panduri, Chonguri, Chianuri).

წითურა

წითურა მხიარული და ნაბი ბაგონი გახლდათ. ის ყელჭირვებას გაჰყვა ფრენით, მაგრამ მალე დაიღალა და ერთი ხის ძირას დასვენება გადაწყვიტა. ჩამოჯდა, თავისი ლამაზი კაბა შეისწორა და არემარეს გახედა. თავს პეპლები დაჰფარფაგებდნენ, მზის სხივები კი ყვავილებს ეალერსებოდნენ.

„რა ლამაზ ადგილას მოვხვდი,“ – გაიფიქრა წითურამ. – „აქ ხალხიც კარგი იქნება, ნეგავ სად ცხოვრობენ?“ – ფიქრი ჯერ დამთავრებული არც კი ჰქონდა, რომ ხმა შემოესმა:

– აქეთ მობრძანდი, ჩემო ბაგონო, ნამეგნავ ბოდიშს კი გიხდი, ძალიან ცხელა.

„რა უცნაურია სიცხის გამო ბოდიშის მოხდა,“ – გაიფიქრა წითურამ და მასპინძელსა და მის სტუმარს დააკვირდა.

German Measles

German Measles was cheerful and fragile. She looked so beautiful in her red dress. Being fragile she got tired very easily and decided to have a little rest under a big tree. While sitting down she looked round. It was a nice, warm morning, butterflies were fluttering around and sunrays were caressing beautiful flowers...

“Oh, how sweet this place is” - thought German Measles. “Wonderful people must live in such a nice place. By the way, where are they?”

Suddenly she heard people speaking:

“Come this way, my lord, I apologise it’s rather hot today.”

“It seems rather strange to apologise about the heat in summer,” - smiled German measles to herself and looked at the host and guest more closely. They were both well-dressed with long moustaches.

“First, will you sample my wine and later I will show you my seedlings and you can take as many as you wish. You can’t say no to my wine. I have a three year old Tsitska and Tsolikauri* in my Kvevri.**

* Tsitska and Tsolikauri - Imeretian wines

** Kvevri-a large container of wine made of clay and usually buried underground.

*** Oda - a small wooden house on wooden stone pillars or foundations

იმერნი არიან: უმშვენიერესნი და უჰაეროვანესნი, ისე, რომ თვით გლებთა შვილები ჰგვანან ნარჩინებულთა შვილებსა. სუფთანი, ცქვიტნი, კისკასნი, ენა-ტკბილი, უცქვიტესად მოუბარნი, ფიცხნი, ბრძოლაში შემართებულნი და ძლიერნი... მომღერალ-მგალობელნი და მწიგნობარნი ნარჩინებულნი.

The Imeretians are so handsome that even the sons of common peasants look as refined as Princes. People living in this part of Georgia are considered to be honest, clean, adroit, polite, eloquent, fast, strong and courageous at war; As well as this, they are good singers and well-educated people.

მასპინძელი კარგად ჩაცმული და ულვაშებაწკეპილი კაცი იყო. სტუმარს ხელით ანიშნებდა, აქეთ მობრძანდიო და თან საუბრით ართობდა.

– ჯერ ღვინოს გაგასინჯებ და ნერგებს ისე გაგაგან. ამ ღვინის დამწუნებელი კაცი არ დაიარება ჩვენს მხარეში. სამი წლის ციცქა და ცოლიკაური* მაქ ჭურში და იმას მოვხდი თავს.

– აგერ, ჩემი ოდაც**, ე, იმ მთის წვერზე. – გაახედა სტუმარი მასპინძელმა. წითურას ბევრი აღარ უფიქრია და იმ წუთშივე მასპინძლის სახლში გაჩნდა. იქ კი სამი წლის ლამაზკულულებიანი გოგო დახვდა. წითურას ისე მოეწონა პაგარა, რომ ბედ შეაფრინდა და ჩაეხუცა.

* ციცქა და ცოლიკაური – იმერული ვაზის ჯიშები.

** ოდა – ქვის ან ხის ბოძებზე შემდგარი, ფიცრული ბუხრიანი სახლი.

German measles followed the people to the house which stood on the top of the hill. There was a pretty little Goldilocks standing near the gate. German measles liked the girl so much that she embraced her with all her might.

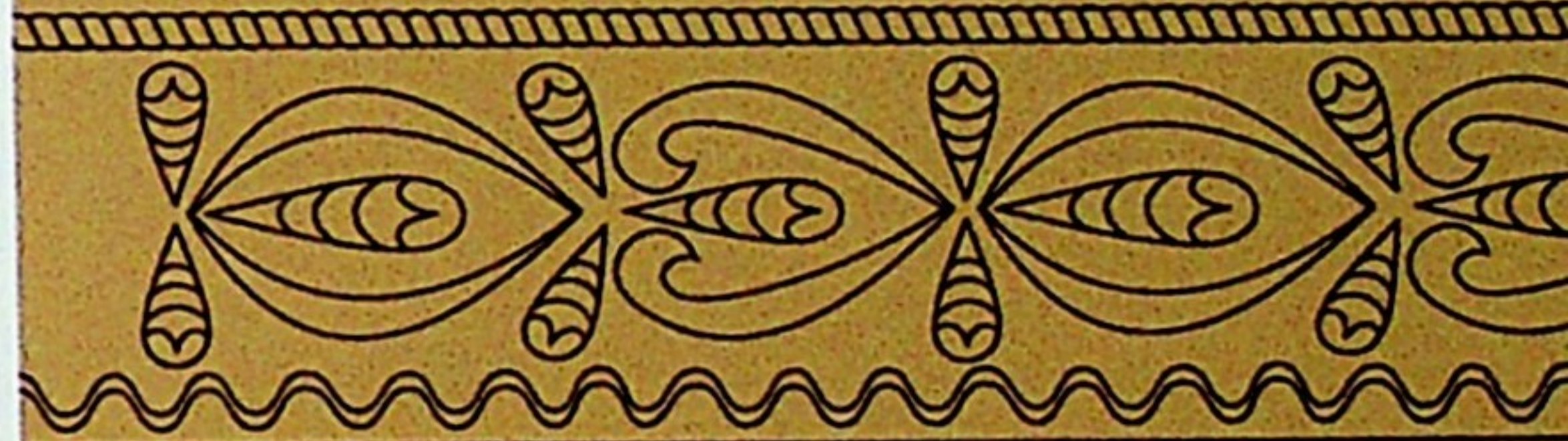
When father took his little girl up to caress her, he noticed red spots on her little face. - "This is Batonebi, They have come to visit my little Khatia," - He said to his guest. "I am sorry... I can't treat you to my wine right now; Batonebi will get angry with us. But we can go to our neighbours places and sample wines there. Before that let's sing a sweet song to Batonebi, please so that they will be merciful on us."

Soon they were singing sweetly to the sick girl:

"Lullaby, batonebo,
I will sing you a lullaby,
Blessed be your life batonebo,
I will sing you a lullaby,
Calm down, calm down, batonebo,
I will sing you a lullaby."

Soon all the neighbours joined in singing. They were singing so sweetly that German Measles left Khatia and followed the singers. In three days she visited all the houses in the village where there were

„ბატონებისათვის“ არ არსებობდა უგზოობა. მათ წინაშე მგზავრობის ყოველი სიძნელე ქრებოდა. თვალის დახამხამებაში შემოივლიდნენ დედამიწის ოთხსავე კუთხეს.

"Batonebi" are not hampered by bad roads as they can travel to all the four cardinal points in a minute.

დილით, როდესაც საუბარ-საუბარით მასპინძელმა სტუმართან ერთად თავის ოღაში ამოაღწია, მას გოგონა შეეგება.

– აი, ჩემი ხაგია, – მამამ მოსაფერებლად ხელში აიყვანა თავისი პაგარა და წითელი წინწკლები შენიშნა. წითურას უკვე მოესწრო და სახებზე დაეხატა.

– იმე, ბატონები ყოფილან ჩვენსას! მაპაგიე, ჩემო სტუმარო, ღვინოს ვერ დაუღევთ – ბატონები გაგვინაწყენდებიან. მაგრამ ერთი ლამაზი სიმღერა კი ვუმღეროთ ჩვენს ბატონებს, – მიუბრუნდა მასპინძელი თავის სტუმარს და ორთავემ ისე გკბილად დაიწყო მღერა, რომ წითურა გაინაბა და გაფაციცებული უსმენდა.

„ნანას გეგყვით, ბატონებო,
ნანინა ბატონო,
თქვენი გზა დაილოცება,
ნანინა, ბატონო,
დაგკბით, დაგკბით, დასიამდით,
ნანინა, ბატონო...“

– ბოდიშს კი გიხდი, მაგრამ ახლა აქეთ ვიმღეროთ, აგერ, ა, დათიკაც მოდის და ბანს გვეგყვის, – ებოში გაიპაგიჟა სტუმარი ოჯახის უფროსმა. ცოცხანში ისეთი წარმგაცი ხმები გაისმა, რომ წითურა ველარ გაჩერდა ხაგიასთან და თავი გარეთ გაჰყო.

– ახლა აქეთ მობრძანდი, ჩემო ბატონო, – თქვა მასპინძელმა და მეზობლისას გადაიპაგიჟა სტუმარი. მათ წითურაც გაჰყვა და ასე: „აგერ მობრძანდი, ჩემო ბატონოთი,“ წითურამ სამ დღეში მთელი სამეზობლო შემოიარა და ისე აღმოჩნდა სოფლის ბოლოს, რომ ვერც კი შეამჩნია.

„მართლაც კარგი ხალხია,“ – გაედიმა წითურას. – „ისე უცბად და ბოდიშებით გამომისტუმრეს სოფლიდან, არც კი მწყენია.“ – და ლამაზი სიმღერებით დამგობარმა სხვა მხარეს გასწია.

small children. At the end of her trip she thought: “Although people wanted me to leave them as soon as possible, still,” interestingly, it did not feel insulting. “I have been so happy visiting such nice people. Oh, don’t they apologise a lot! Fancy apologising for hot weather.” Happy and giggling German measles left the village to travel somewhere else.

როდესაც „ბატონი“ ოჯახში ჩნდებოდა, იცავდნენ სისუფთავეს, სიმშვიდეს. არ შეიძლებოდა ხმამაღალი საუბარი, ჩხუბი, ღვინის დაღევა, თოფის სროლა...

The Imeretians believe that when “Batonebi” come to the family, people should observe high levels of hygiene. Loud talk and rows as well as drinking wine and using a gun are not allowed.

ჩუტყვაკვილა

ჩუტყვაკვილა მეტად პირქუში შესახედაობის ბატონი გახლდათ. მან ადვილად იცოდა გაბრაბება. გაბრაბების დროს იბღინებოდა, ამ დროს კი ბავშვებს სახებზე კანი ალაგ-ალაგ ებერებოდათ და შიგ ჩუტყვაკვილას სიბრაბე დგებოდა. არაფრით არ შეიძლებოდა ამ ბუშტებზე შეხება, მით უფრო მათი მოფხანა, რადგან ჩუტყვაკვილა იმ ადგილას ნიშანს ტოვებდა – პაგარა ღრმულებს. ასეთი გაბრაბებული ჩუტყვაკვილას გულის მოგება კი ძალიან ძნელი იყო.

ბედად სწორედ ისეთ მხარეს მოხვდა, სადაც ყველაზე მეტად იცოდნენ დაყვაკვილა, მოფერება და მობოდიშება.

Chicken Pox

Chicken Pox was very sullen and sulky. He got angry very easily. Being angry he made bubbles on the kids' bodies and poured his simmering anger into them. Nobody dared touch these bubbles as everybody knew that if they did so, or even worse, if they scratched them, Chicken Pox would get even angrier and would leave a small pit on the face. It was so hard to win Chicken Pox over.

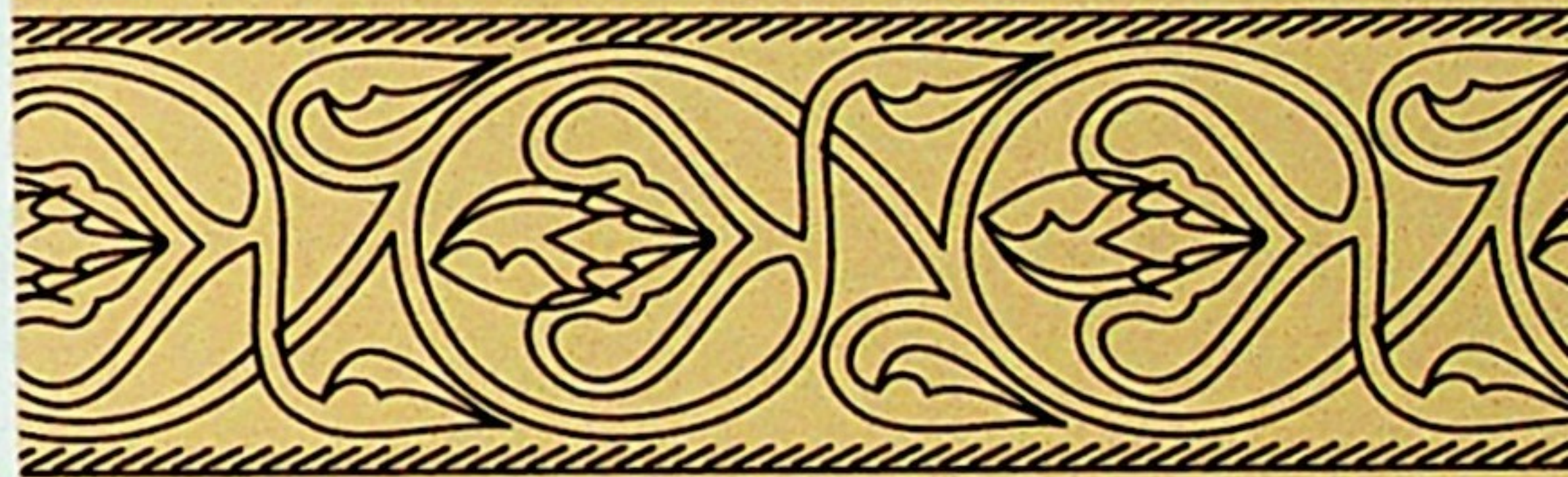
Just by good luck Chicken Pox found himself in the part of Georgia where people were fond of coaxing, comforting and caressing each other and their children. The village where Chicken Pox landed, was set in green and beautiful gardens which were adorned by fantastic trees. Small houses peeped through the emerald-green trees. Close to them stood barns filled with maize cobs. It was getting dark but the whole village was lit by campfires as it was Halloween's eve. Children were gathering round the biggest campfire in the village.

"It's Halloween, it's Halloween" - they shouted and jumped over the fire one after another.

Standing apart, there was a small girl who was looking at the campfire and the kids jumping over it with fear in her eyes. Chicken Pox did not like fire either and so, he approached the little girl, climbed up her little body and spread his flowers on her.

ავადმყოფს ეკრძალებოდა გამონა-
ყარის მოქავება.

The sick person was not allowed to
scratch the rash.

სოფელი, რომელშიც ჩუტყვავილა ჩაფრინდა, მწვანეში იყო ჩაფლული. ულამაზეს ებოებს მანდარინის ხეები ამშვენებდა. ხეებს შორის კობცა ოღები მოჩანდა. ოღნავ მოშორებით პაგარა სახლებივით ფეხებზე შემდგარი ნაღები იდგა, სიმინდის გაროებით სავსე.

სალამო ხანი იყო, მაგრამ მთელი სოფელი ცეცხლის შუქს გაენათებინა. თითქმის ყველა ებოში კოცონი ენთო. ერთგან კი ყველაზე დიდი კოცონი ბრიალებდა და ბავშვებსაც სწორედ იქ მოეყარათ თავი.

– ჭიაკოკონობარე, ჭიაკოკონობარე! – გაჰყვიროდნენ ბავშვები და თან რიგრიგობით ხტებოდნენ ცეცხლზე.

მათგან მოშორებით ერთი გოგონა იდგა და დამფრთხალი შეჰყურებდა ცეცხლზე მოხტუნავე გოგო-ბიჭებს. ცეცხლი არც ჩუტყვავილას უყვარდა. ამი-გომ ეს გოგონა ამოირჩია, ახლოს მივიდა, შეაცოცდა და მის განზე გაშალა თავისი ყვავილები.

– ცირა! ცირა! – ძახილი შემოესმა ჩუტყვავილას.

– თაქ ვორექი* – გასძახა გოგონამ დედას.

– სკანი გოლუაფირო, ცირა, ქუმორთი, დიბრულუათ.** – სიმღერასავით ლაპარაკი ჩაესმა ჩუტყვავილას.

ცირა ადგილიდან მოწყდა და დედისაკენ გაიწა. ჩუტყვავილამ კი მაგრად შემოჰხვია ხელები გოგონას და ყურში ჩასჩურჩულა: – ძალიან მომეწონეო.

დედამ ცირა დაბანა და დააწვინა, ჩუტყვავილას ყვავილები კი ვერ შენიშნა. ჩუტყვავილა გაბრაზდა და ყვავილებზე მისი სიბრაზის ბუშტუკებიც მაშინვე გაჩნდა. შუალამისას ცირას სიცხემ აუწია, ძილში შფოთავდა.

დილით დედამ ცირას აწითლებულ ლოყებს რომ შეხედა, შეცბა, მაგრამ როცა განზე დააკვირდა, ყველაფერს მიხვდა.

– პაგონეფი დიდებული, სკანი გოლუაფირო!*** – ისევ ისე ლამაზად ალაპარაკდა-ამღერდა დედა.

ჩუტყვავილას „სკანი გოლუაფირო“ გამორჩევით ესიამოვნა. ასე ხომ შვილს მიმართავდა დედა დიდი სიყვარულით.

დედამ ცირას საწოლთან გაბაკი დადგა, ბედ წითელი სუფრა გადააფარა და გკბილეულით გაავსო. მერე კედლიდან ჩონგური ჩამოხსნა, სიმებს ჩამოჰკრა და გკბილად დაამღერა. ისეთი ნაბი და სულში ჩამწვდომი იყო ეს სიმღერა, რომ

* თაქ ვორექი – აქა ვარ.

** სკანი გოლუაფირო, ცირა, ქუმორთი და დიბრულუათ – შენი ჭირიმე, ცირა, მოდი დავიძინოთ.

*** პაგონეფი დიდებული, სკანი გოლუაფირო – დიდებულ ბაგონებო, თქვენ შემოგველეთ.

“*Tsira, Tsira*” - he heard someone calling the girl.

“*Coming, Mum*” - shouted the girl to her Mum.

“*Come here, my love, come quickly.*”

While listening to the woman’s soft voice when she was talking to her daughter, the Chicken Pox thought she was singing.

Tsira ran towards her Mum. Chicken Pox embraced the little girl and whispered onto her little ear - “*I like you very much*” - but the girl did not seem to hear what she was told.

Meanwhile Mum bathed Tsira and put her to bed. She did not notice Chicken Pox’s flowers on her little body. Chicken Pox got angry at such kind of inattentiveness on her part and spread his simmering bubbles of anger all over her little daughter’s body.

In the morning Mum was puzzled when she looked at Tsira’s flushed cheeks. But having noticed the flowers on her body, she quickly understood everything. She started to sing: “*Oh, majestic batonebo, my sweet batonebo.*”

Chicken Pox was very pleased, he was especially delighted with the words - “My sweet” - as he was aware that people addressed their beloved ones in this way.

Mum put a small table nears Tsira’s bed, spread a red tablecloth over it and put a lot of sweets on it. Afterwards she took the Chonguri and started to play and sing

დიდი მნიშვნელობა ენიჭებოდა ოთახის ლამაზად განათებას: ანთებდნენ თაფლის სანთლებს, ბაზმებს (კაკლის გულს წვავდნენ) კანდელს ლამაზ აბაჯურს უკეთებდნენ. უპირატესობას წითელ ფერს ანიჭებდნენ.

The room was decorated beautifully: wax candles decorated with beautiful shades were lit. Red was a preferred colour.

ჩუტყვავილას თავი ბუმბულზე უმსუბუქეს არსებად წარმოუდგა, რომელიც მელოდიას ლიცლიცით მიჰყვებოდა მაღლა, სულ მაღლა.

„ეს ერთი სიმღერაც საკმარისი იქნებოდა ბაგონთა გულის მოსაგებად,“
– გაიფიქრა ჩუტყვავილამ.

უეცრად სიმღერა შეწყდა. დედამ ჩონგური გადადო და ჩაძინებულ ცირას საბანი შეუკეცა. ჩუტყვავილას გული დაწყდა, მოიღუშა და ნელ-ნელა სიბრაბე შეეპარა. მისმა სიბრაბემ გოგონა შეაწუხა და გამოაღვიძა. ხელი შუბლისკენ წაიღო, სადაც ამობურცულ კანში ჩუტყვავილას სიბრაბე ბუყბუყებდა.

sweetly. The song was so moving and lovely that Chicken Pox felt lighter than a feather with pleasure and followed the sweetest melody with fluttering wings.

Just one song was enough to win my heart he thought amazed. As soon as he thought this, the song stopped. Chicken Pox was disappointed and he started to sulk. His anger awakened the little girl; she tried to touch her forehead where one of the hot angry bubbles was simmering. Mum caressed her, coaxed her not to touch the bubble and continued singing again:

*“Batonebo, you are welcome, batonebo,
We meet you with roses and violets,
We will sing to you , blessed batonebo,
Please, please calm down, blessed
batonebo...”*

Chicken Pox was so greatly moved by the mother’s sweet voice that he felt tears welling in his eyes. However he felt a little bit awkward as he was accused of being angry.

“Who said I am angry” - he muttered to himself and deciding not to get angry any more he fell asleep peacefully.

When he opened his eyes he saw Tsira’s mum burning walnuts and pleading with him to calm down and leave soon .

Suddenly the door opened and several women came into the room. One of them, who was often referred to as the Servant of Batonebi, approached Tsira’s bed with

მეგრელები მეტად ლამაზი, ნიჭიერი, მარდი და გამბედავი ხალხია. მღერიან რბილად, ერთგვარი მკვნესარე ინტონაციებით.

The Mengrelians are very handsome, intelligent and courageous people. Their songs are soft and sentimental.

დედამ ხელები ჩამოაშვებინა, დაუყვავა, მოეფერა და ისევ სიმღერა წამოიწყო:

„ია პაგონეფიო, ია პაგონეფიო,
ია გიფინუ დო ვარდი, ია პაგონეფიო,
ჩქიმი გახგი დო, სქანი ქურუჩი,
ია პაგონეფიო,
სქანი ლეხის მოუშუში, დედა,
ია პაგონეფიო.“*

ჩუტყვავილას გული აურუყა დედის ტკბილმა ხმამ, თვალზე ცრემლიც კი მოადგა. „ვინ თქვა ჩემზე ბრაზიანიო,“ – გაბრაზება დააპირა, მაგრამ გადაიფიქრა და საოცრად ნასიამოვნებმა ცირას თვალებზე ჩაიძინა.

დილით, ცხვირში სასიამოვნო სუნმა შეუღიგინა. ეს ბაბმა იყო. დედა კაკალს წვაავდა, ოთახში აკმევდა, თან მას მიმართავდა: – ხვამილი ორდას თქვან სახელი, პაგონეფი!**

მალე ქალებიც მოვიდნენ. ერთი მათგანი, რომელსაც ბაგონების მსახური ეძახდნენ, დანარჩენებს გამოეყო და მოწიწებით ცირას საწოლთან მივიდა, წითელი სათამაშო ცხენი და თივა დაუწყო. – ამ ცხენით ბაგონები უფრო მალე წავლენო, – ჩაილაპარაკა და ჩუტყვავილას მიმართა:

„პაგონეფი, დიდებული, ია პაგონეფი,
ქომშკიდეთუ, მობოჯითუ, ია პაგონეფი,
ია დო ვარდი გიფინუნა, ია პაგონეფი.“

ჩუტყვავილამ ყველაფერი გაიგო. მას კეთილგანწყობას და აქაურობის იავარდით მოფენილი გბით მალე დაგოვებას ეხვეწებოდნენ.

ნასიამოვნებმა ჩუტყვავილამ თავისი სიბრაბე დაიცხრო, რამდენიმე დღეში წითელი ყვავილები წამოკრიფა ცირას სხეულიდან, უტკბილესი და უნაბესი სიმღერები თან გაიყოლა და სხვა მხარეს გასწია.

---

* ია ბაგონებო, ია ბაგონებო
ია გფენია და ვარდი, ია ბაგონებო,
ჩქიმი გახგი და შენი კოკორი,
ია ბაგონებო,
შენს ავაღმყოფს მოუშუშე დედა,
ია ბაგონებო.

** ხვამილი ორდას თქვან სახელი, პაგონეფი – დაილოცოს თქვენი სახელი, ბაგონებო.

respect and put a hobby horse of hay next to it. She whispered that Batonebi would leave soon and sang:

*“Oh, majestic batonebo, you come with
flowers,*

*We meet you with flowers, with violets
and roses,*

*Please leave us peacefully; we have
greeted you with roses and violets which we
have put under your feet as a carpet,*

Please, please calm down and leave us”

Chicken Pox understood everything. They wanted him to leave as soon as possible. In spite of everything, he was pleased and strangely appeased. Over several days he took his red flowers off of Tsira's body, took the sweetest melodies he had heard during his stay in the house and left.

„ბატონების მსახურნი“ ზრუნავდნენ „ბატონთა“ ცხენებისთვის. კუთხეში ყრიდნენ სიმინდის ჩალას, წყალს დაუდგამდნენ და კედელზე ჯოხს დაჰკიდებდნენ. თუმცაღა ცხენებიც უხილავნი იყვნენ, როგორც მათი პატრონები.

The servants were looking after the horses of “Batonebi”. For this purpose, hay was put in one of the corners of the stable, water was poured into special containers and whips were put on the wall. However, like their masters, the horses were also invisible.

წითელა

წითელა დინჯი ბაგონი გახლდათ. კარგად დაფიქრდებოდა და ისე გადაწყვეტდა საქმეს. მასაც ლამაზი, წითელი ყვავილის ფორმის კაბა ეცვა. დიდხანს იფიქრა, რომელ მხარეს სწვოდა. ბოლოს შორიდან მოფუსფუსე ქალები დაინახა და გულმაც მათკენ გაუწია, მითუმეცეს, რომ იქვე ახლო-მახლო პაგარა გოგონაც გრიალებდა.

წითელა შორიახლოს დაფრინდა და თვალს ადევნებდა ქალების საქმიანობას. ქალებს დიდი ქვაბი ცეცხლზე შემოდგათ და იქვე ფუსფუსებდნენ. ბოგი შეშას უკეთებდა ცეცხლს, ბოგი ხშირ-ხშირად ჩაბეღდა ქვაბში მოთუხ-თუხე თათარას, რამდენიმე კი იჯდა და ამბებს ჰყვებოდა:

Measles

Measles was very slow, she had a beautiful red dress on and she liked to think a lot before making a decision. At last, after a lot of hesitation, she decided to land in the yard where she saw several women and a small girl working.

Measles landed and started to watch the woman who had put an enormous pan on the fire and were fussing around it: some of them were adding pieces of wood to the fire, others were stirring Tatara, gurgling and simmering in the pan. A couple of women were just sitting and chatting.

“That’s enough, now, let’s dip Churchkheldas in to the sauce,” the oldest woman said and shouted to her grand-daughter playing nearby.”

“Tekla, Tekla, come, my darling, it’s high time we made you Gogromichela.”

“Granny, what is Gogromichela?”

“Gogromichela, my love, is as string of walnuts dipped in sauce and then dried. Now, look at this one, is it not thick?”

Tekla liked her thick dripping Gogromichela which her granny had put in the sun to dry.

“My darling, I wish your poor Mum could see you playing so happily.”

Granny’s eyes brimmed with tears. Tekla’s mum? thought Measles. “She must be

კახელები არიან შვენიერნი, ჰაეროვანნი, მსგავსნი ყოველთა ქართველთა ზნითა, ჩვეულებითა და ქცევითა. არამედ ლალნი, ამაყნი, მებოტბენი, დიდმთქმელნი, მეჩხუბარნი, შემმართებელნი, ერთგულნი, მაგარნი, მხნენი, მიმყოლნი ურთიერთობისა.

The Kakhetians are handsome and similar to the people living in other parts of Georgia by habits, customs and behaviour. They are proud, courageous, good warriors, devoted, and dedicated in relationships.

– ეყოფა, ქალებო, ახლა ამოვავლოთ ჩურჩხელები. – თქვა ყველაზე ხნიერმა ქალმა, თან იქვე მოთამაშე შვილიშვილს გასძახა:

– თეკლა, მოდი, დიდება გენაცვალოს! პირველი შენი გორგომიჭელა უნდა ამოვავლო.

– გორგომიჭელა რა არის? – მოირბინა გოგონამ.

– გორგომიჭელა არა, გორგომიჭელა, დიდება შემოგვევლოს, კაკლის მთლიანი ლებნებისაგან გაკეთებული ჩურჩხელაა. ნახე, როგორია!

თეკლას ძალიან მოეწონა თავისი სქელი გორგომიჭელა, რომელიც დიდებამ თათარაში ამოვლების შემდეგ მზებზე გაკიდა გასაშრობად. სიხარულისაგან ცაში შემოჰკრა და ხგუნვა დაიწყო.

– დიდება გენაცვალოს, განა დედაშენი არ უნდა ხარობდეს შენი ყურებითა, – ცრემლი მოაწვა თვალებზე თეკლას დიდებას.

„თეკლას დედა?!“ – ჩაფიქრდა წითელა – „ალბათ ლამაზი ქალია. როგორ მინდა მისი ნახვა! აქ დავრჩები,“ – გადაწყვიტა წითელამ და გოგონას შეაფრინდა.

თეკლა კი დარბოდა, დახგოდა და ხარობდა. უხაროდა, რომ დღეს დიდება ჩურჩხელებს აკეთებდა და ყველაზე დიდი გორგომიჭელა მისთვის ამოავლო. საღამოს კი პაგარამ მოიწყინა.

– დიდებ, თავი მგკვივა, ნანა მინდა, რა!

– ახლავე, დიდება გენაცვალოს! – უთხრა დიდებამ, თეკლა ლოგინში ჩააწვინა და „ნანა“ უმღერა. დაღლილ გოგონას მალე ჩაეძინა.

წითელას ცოცხა არ იყოს, ეწყინა თეკლას დედამ რომ არ უმღერა „ნანა“. მან არ იცოდა, რომ პაგარას დედ-მამა ადრე გარდაცვლიდა და ობოლ გოგონას დიდება და პაპა ბრდიდნენ.

დილით წითელამ მის საამებლად წითლად მორთული ოთახი რომ ვერ დაინახა, ძალიან გაბრაზდა, სიბრაზისაგან გაწითლდა. სიწითლე თეკლასაც გადაედო და სიცხემ აუწია, თვალები ასგკვივდა, მადა სულ დაეკარგა და ვეღარც დიდებას გამომცხვარი თონის პური შეჭამა, ასე ძალიან რომ უყვარდა. დღე დღეს ცვლიდა და თეკლა სულ უფრო ცუდად ხდებოდა. წითელა კი ბრაზობდა, – როგორ ვერ ხვდებიან ჩემს მობრძანებასო. მეოთხე დღეს წითელამ ინება და თეკლას განზე წითელი ყვავილები დაახაგა. ახლა კი ყველაფერს მიხვდა დიდება.

– უი, ქა, ბაგონებს უნებებიათ მობრძანება. დაილოცა თქვენი სახელი, ბაგონებო! ახლავე მეც საკადრისად დაგხვდებით, – თქვა დიდებამ და დაფაცურდა: თეკლას წითელი საბანი დააფარა, სასთუმალთან სამფეხა სკამი

a beautiful woman, I want to see her so I will stay here and see her.” Measles went closer to the girl and embraced her as strongly as she could.

Tekla was cheerful all day long but in the evening she said, *“Granny, I have a headache. Please sing me a lullaby.”*

“Just a moment, my love,” granny put the little girl to bed and sang a lullaby to her. The exhausted girl immediately fell asleep.

Measles was disappointed because she wasn't greeted by Tekla's mum. She could not have known that Tekla's parents had died the previous year leaving her an orphan in Granny's care. Measles was furious in the morning when, after awakening, she found out that no preparations had been made to greet her arrival properly.

She glared around flashing and reddening with anger. Poor Tekla felt worse and worse. She had a fever and a terrible headache. Poor girl could not even open her eyes and eat her favourite cake which granny had baked the previous day. Tekla was really very ill! Measles was very, very angry.

“Why don't they realise I have come here?” - She grumbled and muttered all day long.

On the fourth day of the measles “visit,” granny saw the red flowers on Tekla's body and understood then that measles had been with them for more than a week.

ხალხის რწმენით ავადმყოფის ყოველი სურვილი „ბატონების“ ნებას წარმოადგენდა, რასაც აუცილებლად შეუსრულებდნენ. ავადმყოფთან „ბატონების“ საამებლად პატარა, საგანგებო სუფრას გაშლიდნენ, რომელსაც წითელი, ყვითელი, ან სხვა მხიარული ფერის ფართალი ქეონდა გადაფარებული.

People believed every wish of a sick person was dictated by “Batonebi” which should have been granted. In order to please “Batonebi”, the hosts would lay a special table with a red table-cloth.

დაუდგა და წითელი სუფრა გადააფარა. ბედ დააწყო: ჩირი, ჩურჩხელები, კაკალი და სხვა ტკბილეული. სარკმელს კი წითელი ფარდები ჩამოაფარა და თავისი ბებრული ხმით თეკლას „იავნანა“ უმღერა:

„იავნანა, ვარდონანა, იავნანინაო,
აქ ბატონები მობრძანდნენ, იავნანინაო.
მობრძანდნენ და გაგვახარეს, იავნანინაო“...

თეკლა კი ვერა და ვერ ისვენებდა.

– დიდება გენაცვალოს, რა გინდა, რა მოგიგანო?

– დიდედ, დედა მინდა! – ძლივს ამოთქვა თეკლამ და თვალებიდან ცრემლები ჩამოუგორდა.

– ჩემი დედიკო მინდა! – აბლუქუნდა პაგარა.

– ნუ სჯირი, დიდება გენაცვალოს, ნუ! ბატონებს გირილი არ უყვართ და გაგვიბრაბდებიან! – გულში ჩაიკრა დიდელამ შვილიშვილი, მაგრამ გულაჩუყებული ბავშვი ვერაფრით მშვიდდებოდა.

„სად არის თეკლას დედა?“ – ბრაბობდა წითელა. თეკლას კი სიციხე სულ უფრო და უფრო უწევდა, თვალებიც დაუწითლდა და სულ ველარ ახელდა. დიდელამ იის ნაყენით მოჰბანა თვალები, თავისი შეკერილი წითელი დედოფალა მოუგანა, მაგრამ თეკლა ველარაფერს ხედავდა, თვალის გახელა უჭირდა.

– რა ვქნა, რა წყალში ჩავვარდე! – დარდობდა დიდება – რა დავანახო იგეთი, რო თვალი გაახილოს?

როგორ არ ეფერა დიდება თეკლას, რა აღარ უმღერა, რა არ უამბო, მაგრამ მას უკეთესობა არა და არ ეგყობოდა. ბოლოს, გირილისა და სიციხისგან დაღლილ გოგონას ჩაეძინა. ესიბმრა, რომ თეთრებში ჩაცმული დედა მოუახლოვდა, თავზე ხელი გადაუსვა, მოეფერა და ნაბად უმღერა. მერე ხელები გაშალა და ნარნარით მის საწოლს შემოუარა. თეკლა აღტაცებული შეჰყურებდა დედის გმანებას. დილით კი თვალის გახელა აღარ გასჭირვებია. გაიღვიძა თუ არა, სასთუმალთან დეიდა დაინახა, რომელიც ხელზე ეფერებოდა და თან „იავნანას“ უმღეროდა. მალე პაგარას სიციხემ დაუწია და დამშვიდდა. დამშვიდდა წითელაც, რადგან თეკლას დეიდა ძალიან მოეწონა, თანაც მისი ნამღერი „იავნანა“ ძალიან ჰგავდა თეკლას სიბმარში დედის ნამღერს.

წითელა კიდევ რამდენიმე დღე დარჩა თეკლასთან. ისმენდა დედის სიმღერებს, ლექსებს და საინტერესო ამბებს.

“Batonebi have visited us! Be blessed, Batonebo, let me get ready and be your hostess.” Having said this, granny spread a red blanket over Tekla’s bed, put a stool with a red table-cloth on it near her bed-post and put dried fruit, Churchkhela, walnuts and sweets on it. She put up red curtains on the windows, then sat down near Tekla’s bed and with her old voice sang a lullaby.

*“Lullaby, lullaby,
Batonebi have arrived,
We are honoured by their presence,
Lullaby, lullaby”*

Tekla could not sleep.

“What would you like, my love”- Granny asked her

“I want my Mummy...” - wept the little girl.

“Don’t cry, my little one don’t cry. Hush, hush, Batonebi aren’t pleased when they see us crying; they will get so angry with us and we don’t want this, do we?” - Granny hugged the little girl but it was so hard to calm her down.

“Where’s Tekla’s Mum after all” - Measles was furious. Tekla could not open her eyes.

“What shall I do?” - Grandma was in despair. *“What can I do? How can I make her open her eyes?”*

Tekla got worse and worse. Nothing helped her. At last she fell asleep and dreamed of her mother. Mother came to her, wearing a

ოჯახში მობრძანებულ „ბატონებს“ მხიარულად ხვდებოდნენ. ოჯახის წევრის სიკვდილის შემთხვევაშიც ერიდებოდნენ ტირილს.

If a family had such “guests”, they tried their best to look outwardly happy even in the event of heavy bereavements.

მეცხრე დღეს ყველანი სადღაც წასასვლელად მოემზადნენ. ლამაზად ჩაცმულ თეკლას ხელი ჩაჰკიდეს და მინდორში გავიდნენ. წითელაც მათ გაჰყვა. დიდებამ ერთი ლამაზი ასკილის ბურქი შეარჩია და ალაგ-ალაგ წითელი ბაფთები შეაბა. მის ძირში სუფრა დააფინა და ბედ დააწყო თეკლას გორგომიჭელა, სხვადასხვა ფორმის კვერები, ცხრა ცალი კაკალი და ჩირი. მერე კი სიმღერა წამოიწყო. დიდებას სხვებიც აჰყვნენ:

„იავნანა, ვარდონანა, იავნანინაო,
შვიდნი დანი, შვიდნი ძმანი, იავნანინაო,
შვიდ სოფელს მოვეფინენით, იავნანინაო,
ისე შევედით სოფელში, იავნანინაო,

white dress, she patted her on her head and sang a sweet melody which Tekla liked very much.

In the morning Tekla did not find it so difficult to open her eyes. When she woke up she saw her auntie sitting near her bed and singing a lullaby which sounded so much like the song her Mum had sung to her in her dreams.

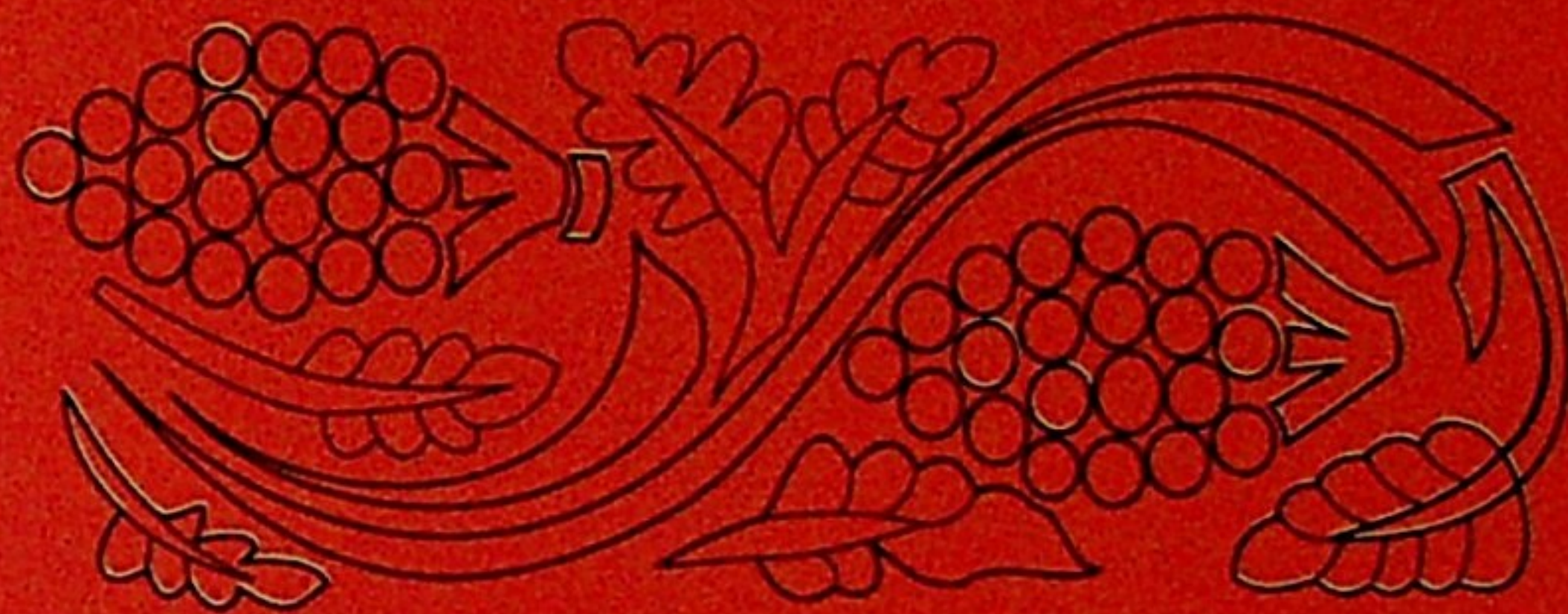
Measles stayed for several days more. She got accustomed to listening to Tekla's aunt's songs, poems and the interesting stories she told Tekla.

On the ninth day, everybody got ready to go out. They dressed Tekla up and went out in the fields. Measles followed the people.

Granny went to one beautiful briar and tied red ribbons round its branches. Afterwards she spread a red tablecloth underneath the briar and put Tekla's Gogrimichela, scones of various shapes, nine walnuts and some dried fruit on it. All the people present started to sing:

*“Lullaby, lullaby, seven invisible sisters,
seven invisible brothers,
Went into the village, lullaby,
Not even cautious dogs could hear them,
lullaby, they were so cautious
They crept into the child's cot, lullaby,
Not even her mother could hear them,
lullaby,*

სახადის გართულების შემთხვევა-
ში ბავშვის მამიდა ან მშობლები უნდა
გამიშვლებულიყვნენ და უცეკვათ აუად-
მყოფის სასთუმლის ირგვლივ.

If the disease was complicated,
the sick child's aunts or parents had to
dance around the bed nude.

ძალიც არ შევაყუფინეთ, იავნანინაო,
ისე შევუწექ ავაღმყოფს, იავნანინაო,
დედას არ გავაგებინეთ, იავნანინაო,
ია ვკრიფე, ვარდი ვკონე, იავნანინაო,
ჩვენს ავაღმყოფს მოვუფონე, იავნანინაო.“

სიმღერა რომ დასრულდა, დიდედამ გაში შემოჰკრა და ცეკვა-ცეკვით ჩამო-
უარა. ისე სასაცილოდ ცეკვავდა დიდედა, რომ წითელას გაეცინა და ძალიან
გამხიარულდა. დიდედას კვალში ჩაუდგა და მასავით იგრიხებოდა. ცეკვამ ისე
გაართო წითელა, ვერც კი შენიშნა მარტო რომ ცეკვავდა.

– ჩვენ სახლში დავბრუნდებით წითელა ბატონო, შენ გზას კი ია-ვარდი
ჰფენია! – თქვა დიდედამ. მერე სხვებმაც მდაბლად დაუკრეს თავი და უკან
გაბრუნდნენ. სუფრა ისევ გაშლილი იყო და წითელ ბაფთებს ნიაფი არხევდა.

„გაცილება მომიწყვეს. ლექსებით, სიმღერებით და ცეკვით დამემშვიდობ-
ნენ, ტკბილეულით გული მომიღბეს, ჰმ!“ – გაიფიქრა წითელამ. მერე სუფრას
დახედა. ჩიგის ფორმის კვერბე შემოჯდა. ჩიგი ნელ-ნელა გაწითლდა, მერე
ფრთები შეაფრთხიალა და გაფრინდა.

*I picked violets and roses , lullaby,
And brought them to the little one,
lullaby."*

When the song was over, Granny started to dance. Her funny movements cheered Measles up. She stood behind Granny and tried to imitate all her movements. *"We are going home, Measles, and you have your way to follow, which is covered with violets and roses,"* said Granny. Everybody bowed to Measles with great respect. The table was still spread and red ribbons were shaking in the breeze.

"They are seeing me off with songs and dances. They are saying goodbye to me in this way. Actually, I am pleased, though I don't want to leave..."

Thinking these thoughts Measles left.

ოჯახში მზადდებოდა „ბატონების ხონჩა“, რომელზეც აწყობდნენ ხილს, ტკბილედებს, სამკაულს, ცომისაგან გამომცხვარ ფრინველთა ფიგურებს. სახადის ბოლო სტადიაში ხონჩას გზაჯვარედინზე დებდნენ. ეს ქმედება „ბატონების“ გაცილებას ემსახურებოდა.

The family also put fruit, sweets, jewels, figures of birds and animals made of dough on a tray. Afterwards, this tray was put at the crossroads of the village. This ritual had a purpose of seeing off the "Batonebi".

ქუნთრუშა მეოცნებე ბაგონი გახლდათ. მას გული შორეული სივრცეებისაკენ მიუწევდა, ამიტომ ყველაზე მაღლა აიჭრა ცაში და უამრავ სოფელს გადაუფრინა. ხედავდა ლამაზ მთებს, ველებს, ჩანჩქერებს, დაკლაკნილ მდინარეებს... ბოლოს, თოვლით დაფარულ მთას მიადგა. თოვლის საფარი აქ წლობით არ დნებოდა და უბარმაბარ ყინულად გადაქცეულიყო. შორს, ქვევით სოფლებისკენ კი მწვანედ მოხასხასე მდელოები მოჩანდა.

„რა სილამაზეა!“ – აღფრთოვანება ვერ დაფარა ქუნთრუშამ. – „არ შევმცდარვარ, აქეთ რომ გამოვფრინდი. ცოცხა კი დავიღალე, მაგრამ არ ვნანობ.“

უცებ მთის კალთა ჩრდილმა დაფარა. უბარმაბარმა ფრინველმა ფრთების ცყლაშუნით თავს ბემოთ გადაუფრინა და მაღლა კლდოვან ჭიუხებში გაუჩინარდა.

„რა მკაცრი ბუნებაა!“ – ახლავდა შეათვალიერა არემარე ქუნთრუშამ. – „სულ გიგველი კლდეები, აქ არც ხეა და არც ბუჩქი. მშვენივრით ეს თეთრად მოსილი მყინვარი გამოირჩევა, რა დიდებულია! ჩემს სამფლობელოში კი მუდამ თბილა და ყვავილები ყვავის... სოფელში ჩავფრინდები. იქ მეგი სიმწვანეა. თან ვნახავ, როგორი ხალხი ცხოვრობს.“ – ქუნთრუშამ ფრთები გაშალა და გეზი სოფლისკენ აიღო.

სოფელს ჯერ არც კი იყო მიახლოებული, რომ სიმღერა შემოესმა. ცოცხა რომ მიუახლოვდა, სიტყვებიც გაარჩია:

„შენ ქრისტე ღმერთო,
დასწერე ჯვარი,
ახალ ყოილთა
ერთად შაყრილთა.“

სოფელში ქორწილი იყო. უამრავ ხალხს ერთად მოეყარა თავი. დედოფლის მაყრები თავიანთი კუთხის სიმღერას მღეროდნენ. ილხენდა დიდი თუ პაგარა. სიმღერას ცეკვა ენაცვლებოდა. ქუნთრუშა აღფრთოვანებული ისმენდა და უყურებდა ყველაფერს. ის განსაკუთრებით ხანჯლებით ცეკვამ მოხიბლა.

– მიდი-ლა, ვეფხიავ, დაგრიალდი შენებურადა! – მოესმა შეძახილი ქუნთრუშას.

Scarlet Fever

Scarlet Fever was a daydreamer. She wanted to visit far away lands, that is why she flew higher and higher in the sky and hovered above a lot of villages, beautiful mountains, valleys, waterfalls and meandering rivers.

Finally, she approached a huge mountain the top of which was covered with a magnificent glacier. Far, far below she could see tiny villages sheltering on bright green slopes and meadows.

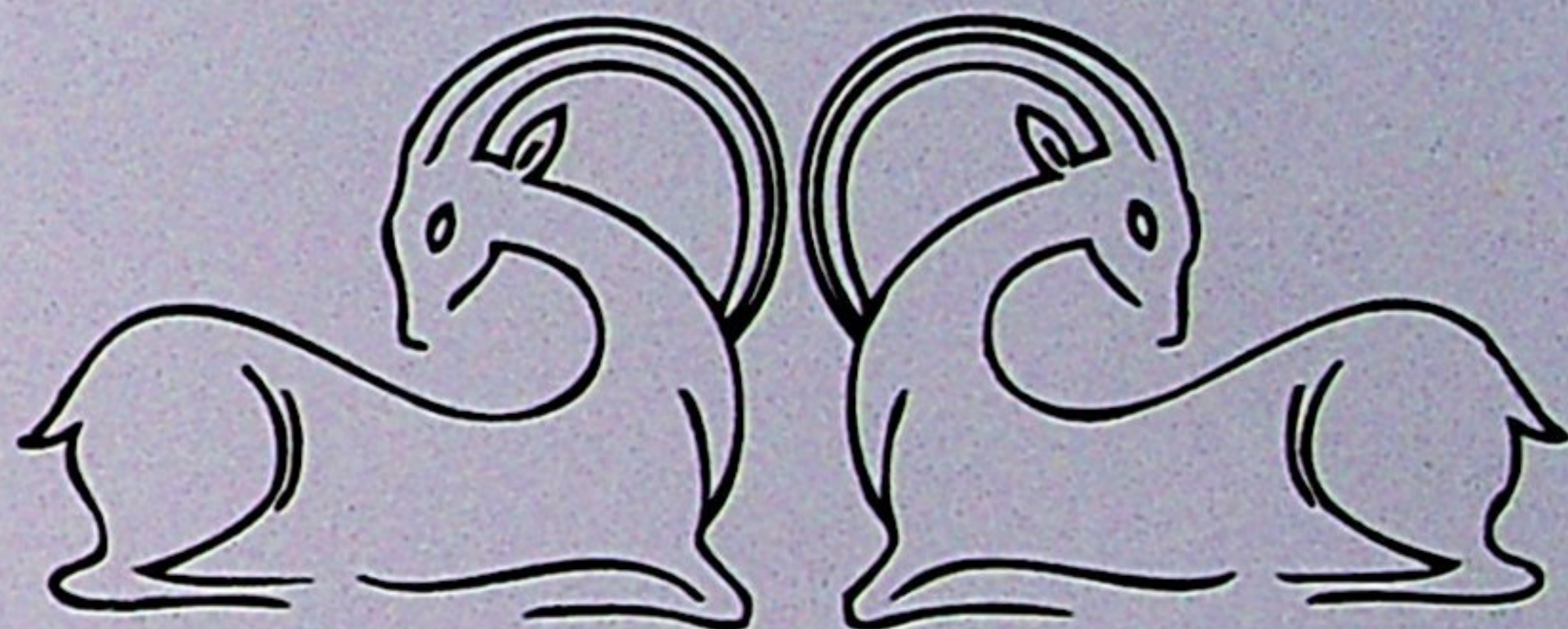
“I have never seen such beauty!” - exclaimed the delighted Scarlet Fever. “I am so lucky to have chosen this beautiful place. Naturally I am a little bit tired but who cares? I don’t regret my choice.”

Suddenly a huge shadow covered the slope. Scarlet fever looked up and saw a huge bird disappearing above the cliffs. *“Such austere nature” – she looked around “all bare rocks and cliffs. No trees and bushes. Such a contrast to my kingdom where everything is gentle and green and a lot of flowers grow everywhere. This glacier is majestic and beautiful though. By the way, what am I doing here? Why don’t I visit one of the villages below? It seems greener and warmer there. Besides, I’d like to meet people who live there.”*

Scarlet Fever was about to approach the village when she heard people singing:

“Christ blesses the flowers which are gathered here...”

მობევეები არიან მებრძოლნი, ძლი-
ერნი, ახოვანნი, ჰაეროვანნი...

The Mokheves are warriors, strong,
tall, very refined...

ცხრა წლის ბიჭი, რომელსაც ვეფხიათი მიმართეს, ციბრუგით გრიალებდა და თან ხმამაღალი შეძახილებით ხანჯლებს ერთმანეთის მიყოლებით მიწაში არჭობდა. ქუნთრუშასაც მოუნდა ცეკვა. ბევრი არ უფიქრია და ვეფხიას შეაფრინდა. ვეფხო კი ისეთი სისწრაფით გრიალებდა, რომ ქუნთრუშას თავბრუ დაეხვა და კინაღამ ძირს ჩამოვარდა, ამიგომ უფრო მაგრად ჩაეჭიდა ბიჭს და განსაცმლის შიგნით შეიყუჟა.

ცეკვა მალე დასრულდა. თამაღამ სიჩუმე მოითხოვა. მან სასმისი შეავსო და თქვა:

– დღეს ჩვენ ორი დედუფალი გვეყოს. ერთაი ჩვენს სუფრას ამშვენებს, მეორე – ამ ჩვენს არემარესა.

„ნეგავ ვიბე ლაპარაკობს?“ – გაიკვირვა ქუნთრუშამ. თამაღამ კი მზერა მთებისკენ მიმართა და განაგრძო:

There was a wedding in the village. A lot of people had gathered to celebrate this event. Songs were followed by fiery dances. Scarlet fever was especially impressed by the dance with swords and daggers.

“Go ahead, Vepkho, dance.” A nine year old boy was dancing beautifully, swerving like a top throwing the daggers one after another while dancing.

Suddenly Scarlet Fever felt a burning desire to dance. She grasped the boy and they swirled around together. When the dance was over Tamada proposed the toast:

“We have two brides here today. One of them adorns our table; the other is the pride of our mountains.”

“I wonder who the bride is” - thought Scarlet fever.

The Tamada glanced at the glacier and went on: *“This impeccable white glacier is our bride as well.”*

“Oh, that’s right! It looks as beautiful as the bride,” agreed Scarlet Fever silently.

The Tamada went on: *“Nature affects our temper. Our boys are as stern as the mountains over here and our girls are as proud and pure as the glacier. May the bride and the bridegroom have a life as beautiful as the nature surrounding us and may their love be as eternal as these mountains”*. Tamada drank the toast and the feast continued. People were so much involved in songs and dances that nobody noticed Vepkho’s absence. The boy was missed when the people wanted to resume dancing again. The boy was found lying in the corner burning with fever.

„ბატონების“ გასამხიარულებლად მსახურები ცეკვავენ ჩაცმულები ფერად ტანსაცმელში ანთებული თაფლის სანთლებით ხელში.

In order to please and cheer up “Batonebi”, the servants danced dressed in colourful clothes with lighted wax candles in their hands.

– ეს თეთრად მოსილი მყინვარი ჩვენი კუთხის დედუფალია!
„მართლაც დედოფალივით ლამაზია!“ – გულში დაეთანხმა ქუნთრუშა.
თამადამ კი კვლავ განაგრძო:

– აქაურობა ჩვენს ხასიათსა და ბუნებაზე ძრიალ გავლენას ახდენს. ჩვენი კუთხის ვაჟები ამ ჭიუხებივით შეუვალნი და უდრეკნი არიან, ღიაცები კი მყინვარივით ამაყნი, ღირსეულნი და სპეგაკნი. დაე, ამ ჩვენი ნეფე-დედუფლის ცხოვრება აქაურ ბუნებასავით ლამაზი და შეწყობილი ყოფილიყოს, მათი სიყვარული კი – ამ მთებივით მარადიული! – თამადამ თავისი სიგყვა დაასრულა და სასმისი დაცალა.

ხალხი ნეფე-დედოფლის სადღეგრძელოთი ისე იყო გართული, რომ ვერავინ შეამჩნია ვეფხოს უგუნებობა. ის მაშინ მოიკითხეს, როცა ცეკვა-თამაშობანი ისევ განახლდა. დიდხანს ეძებეს და ბოლოს ძლივს იპოვეს. ვეფხია სიცხისაგან დამძიმებულ თვალებს ძლივს ახელდა და მოთენთილი კუთხეში შეყუჟულიყო.

– ე ბაღლ ჩინ წაიყვანეთ! – ბრძანა მოხუცმა ქალმა.

ვეფხო სახლში წაიყვანეს და მშვიდად მოასვენეს. ქუნთრუშას გული დასწყდა ცეკვა-სიმღერას რომ გამოარიდეს. მართალია სიმშვიდე ესიამოვნა, მაგრამ კიდევ უნდოდა თვალი შეეკლო ხანჯლებით ცეკვისათვის. თითქოს მისი სურვილი გაიგოთ, ვეფხიამ სიცხიანი თვალები ძლივს გაახილა და ხანჯალი მოითხოვა.

– ხანჯალ რად გინდა? – მკაცრად ასწია წარბი დედამ.

„ჩემს სურვილს არ ასრულებენ?!“ – გაბრაზდა ქუნთრუშა და ბიჭის მთელი განი მაშინვე წვრილ-წვრილი ყვავილებით დაფარა, ენა ჟოლოსფრად შეუფერადა და ჟოლოსავით ამობურცული გაუხადა. ეს ქუნთრუშას მობრძანების უცყუარი ნიშანი იყო და დედაც მალე მიხვდა მის სტუმრობას. ოთახი წითლად მორთო, შვილის სასთუმალთან ჩამოჯდა და ფანდურზე დაუკრა ქუნთრუშას გასამხიარულებლად. მერე კი გკბილი „იავნანე“ უმღერა:

„იავნანე, ვარდო ნანე, იავნანინეო,
იამ გაშალა ვარდები, იავნანინეო,
ბაგონების მამიდასა, იავნანინეო,
ძირს გაუშლი ხალიჩასა, იავნანინეო,
განა მარგო ხალიჩასა, იავნანინეო,
ქეჩასა და ორხუასა, იავნანინეო,
იავნანე, ვარდო ნანე, იავნანინეო,
იამ გაშალა ვარდები, იავნანინეო.“

“Take this child home,” said the oldest woman sternly.

Vepkho was taken home and put to bed. Scarlet Fever was disappointed because she wanted to watch the dancers and perhaps, to dance herself. But, on the other hand, she was pleased by the peace and quiet of the house. Vepkho opened his eyes and asked for a dagger.

“A dagger?” asked his Mum sternly “why do you need a dagger?”

“My wishes are not being carried out in this household”. Scarlet Fever was angry and she started to paint the boy’s body with tiny flowers. Besides, Vepkho’s tongue looked like a raspberry, red and bulging.

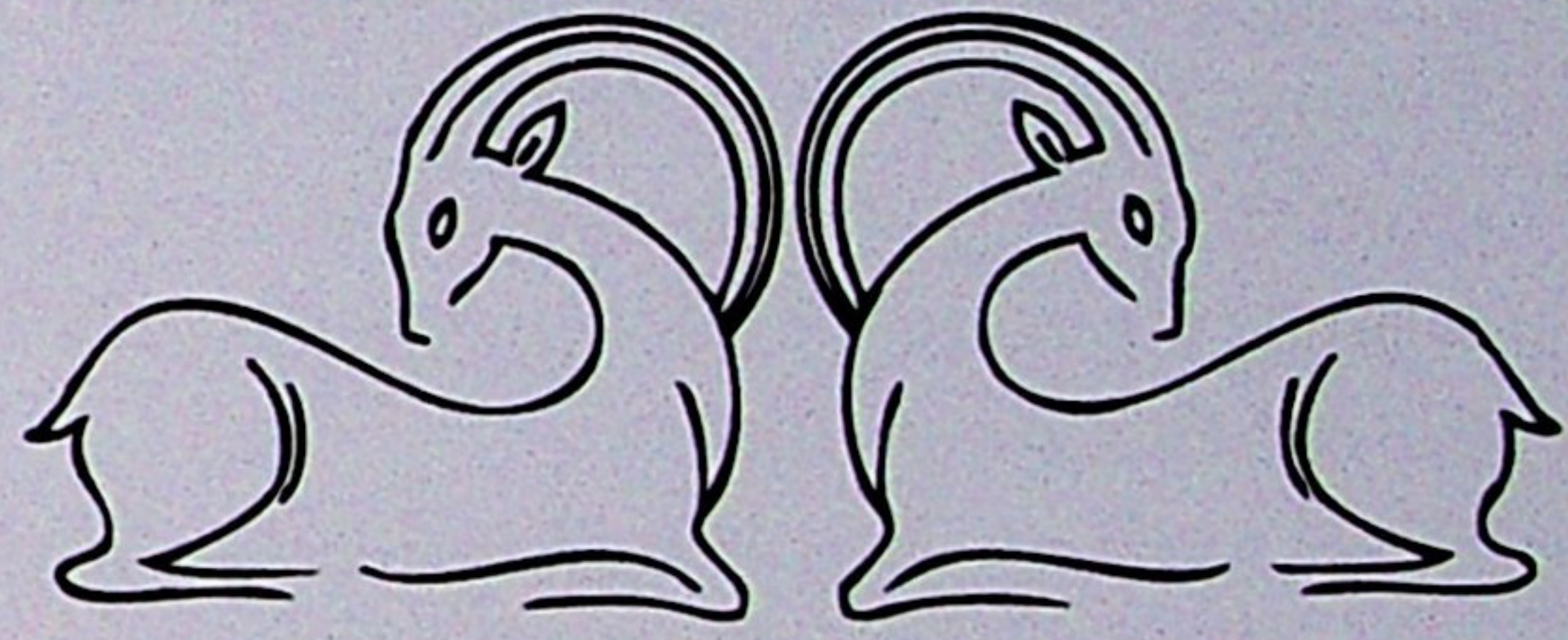
Mum realised that they were having a visitor - Scarlet Fever. She decorated the room with red curtains and in order to appease Scarlet Fever’s anger, she sat down nearby and started to play the Panduri, singing a sweet melody of lullaby:

“Lullaby, lullaby,
Violets opened Roses’ petals lullaby;
I’ll meet batonebi’s aunt with pleasure,
lullaby
I’ll see her in as a godsend guest, lullaby,
With a carpet on the floor, lullaby.”

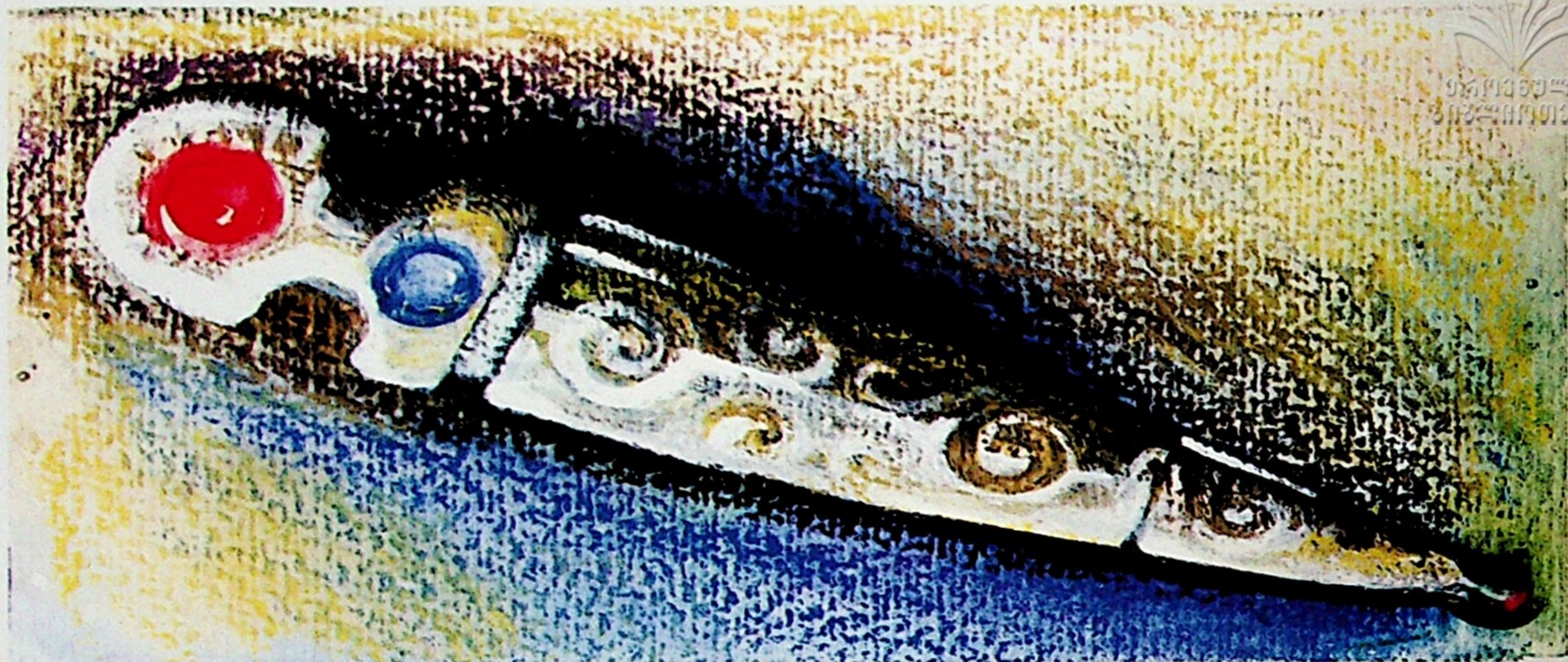
Vepkho was tired and fell asleep soon. So did Scarlet Fever.

Both dreamed about a dagger. Next morning when the boy woke up, the first thing he saw was a dagger adorned with red stones hanging on the opposite wall.

სტეფანწმინდაში არის მწვერვალი რომელსაც „ხევის პატარძალს“ ეძახიან.

The mountain in Stepantsminda is referred to as the “Bride of Khevi”.

ვეფხოს რული მოერია და მალე ჩაეძინა კიდეც. ძილში მასაც და ქუნთრუშასაც ლამაზად მოჭედილი ხანჯალი ესიბმრებოდათ. შემდეგი დღეებიც წითელი თვლების ლიცლიცში გალია ვეფხიამ. ერთ მშვენიერ დღეს კი დილით თვალებგახელილმა კედელზე ჩამოკიდებული წითელი თვლებით მოჭედილი ხანჯალი დაინახა.

– თამადამ გამოგზავნა. ასე თქო: „ვეფხო მაგის ღირსიაო“ – უთხრა დედამ და ხანჯალი მიაწოდა შვილს.

ვეფხოსაც სულ დაავიწყდა თავისი ცუდად ყოფნა, ლოგინიდან წამოხგა, საოცარი სისწრაფით დაგრიალდა და ნასროლი ხანჯალიც იატაკზე ჩაერჭო მიბანში ამოღებულ ადგილს.

ქუნთრუშამ აღფრთოვანება ვერ დაფარა და გაში შემოჰკრა. გაშის ხმაზე ვეფხიას განიდან ყვავილები აიშალნენ და ქუნთრუშას კაბაზე მოიყარეს თავი.

„ეს ცეკვა ბაგონებს აუცილებლად მოეწონებათ. ჩქარა, ყვავილებო, ჩვენს სამფლობელოში! ასეთი „იავნანეც“ არსად მომისმენია!“ – ქუნთრუშამ ცეკვა-სიმღერებით სავსე უხილავ გუდას ხელი წაავლო და თავისი სამფლობელოსაკენ გასწია.

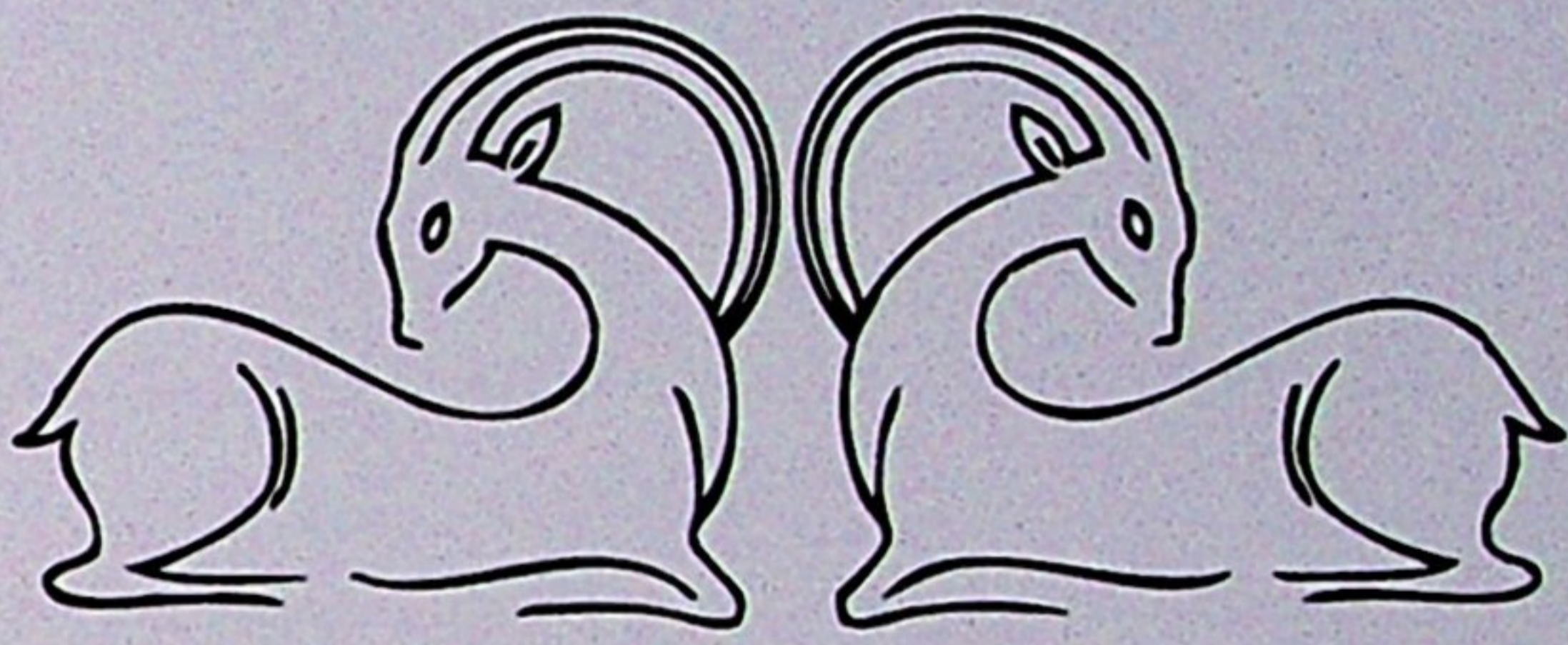

“This dagger is for you from the Tamada. He said you were good enough for it.” - said Mum handing the dagger to her son.

Vepkho forgot that he was ill. He jumped out of his bed and started to dance with the dagger. Scarlet Fever applauded with pleasure. They both swirled so happily that all the red flowers fluttered up like butterflies from Vepkho’s body back to Scarlet Fever’s plain dress.

“Oh, Batonebi will also like this wonderful story with beautiful dances and songs. I must hurry up! Now, flowers, let’s go back to our kingdom. I have never seen such fiery and enticing dances and never heard such sweet songs.” Saying these words Scarlet Fever grabbed her invisible bag which was now full of fiery dances and sweet melodies and headed for her kingdom.

„ბატონების მსახური“ თითქოს შუამავალია ავადმყოფსა და „ბატონს“ შორის. ის უნდა იყოს კარგი მჭერმეტყველი, იცოდეს ტკბილად მოყოლა სხვადასხვა გასართობი ამბებისა. „ბატონების“ სმენა დაატკბოს ჩონგურის დაკვრით და ზედ დამღერებით. იცოდეს ცეკვა, იყოს მომთმენი და ა. შ.

A servant of “Batonebi” is considered to be an intermediary between the sick person and the disease. They should be eloquent, able to tell fairy tales well, recite poems, sing and dance. As well as this, the servants should be patient with the disease.

ყბაყურა სიბანტიტ გამოირჩეოდა. არ იფიქროთ, რომ მისი ამბავი ბოლოსთვის ჩვენ მოვიტოვეთ. ის თვითონ ჩაფრინდა ძალიან გვიან ისეთ სოფელში, სადაც მასავით დინჯი ხალხი ცხოვრობდა.

ღამე იყო, როდესაც ყბაყურა ერთ ებოში დაფრინდა. გზა ციციანთელებმა გაუნათეს. ხეებს შორის ისე ლამაზად კიაფობდნენ, თითქოს ჭუჭრუგანებიდან მზის სხივები შემოპარულანო. ის იყო ფიქრი დაიწყო, ახლა საით წავიდეთ, რომ კარის ჭრიალი გაიგო. სახლის ბღურბლი მთასავით კაცმა დაფარა. ცას ახედა და დინჯად თქვა:

– ე, მთვარეუკა გზას ქვე გაგვინათებს. ხვალ კარგი დარი იქნება.

კაცმა თოფი მხარბე გადაიკიდა და პაგარა ბიჭთან ერთად გზას გაუდგა. ყბაყურას დაღლილობა სულ გადაავიწყდა და მათ აედევნა. შუაღამისას ერთ უბარმაზარ ნაძვთან გაჩერდნენ.

– ამ ნაძვის ძირში დავისვენოთ, – უთხრა მამამ შვილს და ნაძვის ტოტების ქვეშ შეძვრა. ბიჭიც მამას მიჰყვა.

გამთენიისას, როდესაც მზე ჯერ კარგად არცკი ამოწვერილიყო და მის სხივებს მხოლოდ მთის წვერები შეეფერადებინათ, მამამ შვილი გააღვიძა.

– ბუკია, ადე შვილო! წავიდეთ, დროა.

მამა-შვილი აღმართს აუყვა. ცოცა ხანში წყაროს ჩუხჩუხი შემოესმათ.

– ეს რა წყალუკაა, მამა?

– ეს მუავე წყალია – ვეძა, ჩვენ მის სათავესთან უნდა ავიდეთ, – უპასუხა მამამ.

ცოცა ხნის სიარულის შემდეგ მამა შედგა, შვილს მიუბრუნდა და ანიშნა, ჩუმად იარეო. მათ ფეხაკრეფით შემოუარეს დიდ ლოდს და თვალწინ საკვირველება გადაეშალათ – ვეძას ჯიხვი დასწაფებოდა და ხარბად სვამდა. უცებ ჯიხვმა თავი ასწია და სმენად იქცა. მამა-შვილს სუნთქვა შეეკრა. ჯიხვი გაგრიალდა, ერთიორი ნახტომი გააკეთა და გაუჩინარდა.

ბუკიას გული დასწყდა და ის იყო მამისთვის რაღაცის თქმა დააპირა, რომ ხმაური მოესმა. ჯიხვი კვლავ გამოჩნდა და თან თეთრი შუნი* მოიყოლა. ასეთი სილამაზე ბიჭს ჯერ არ ენახა. ყბაყურაც გაოცებული შეჰყურებდა ბუნების ამ საოცრებას. მამამ მხარბე თოფი შეისწორა.

* შუნი – დედალი ჯიხვი

Mumps

Mumps was idle and slow. Don't think that we have left him behind on purpose. Now, he landed in the village where people were as slow as he himself.

When he finally landed in one of the gardens it was getting dark. Fireflies were sparkling like the sun's rays peeping through the keyhole. As soon as Mumps started to think where to go next, the door opened and a huge man came out of the house. He looked up at the sky and said slowly:

"Tomorrow is going to be good weather. The moon will shed its light on us and light our way."

The man took the rifle and set off together with his son, a small boy.

Mumps forgot he was tired and ran after them. In the middle of the night they stopped near a tall fir tree.

"Let's have a little rest here," Dad said to his son. And they both sat down near a fir tree.

At dawn, when the sun was still down but colouring the top of the mountains pink, Dad woke the boy up :

"Zuka, sonny. Get up! It's time we set off!"

Thus they went on their way. Suddenly they heard a spring gurgling behind the bushes.

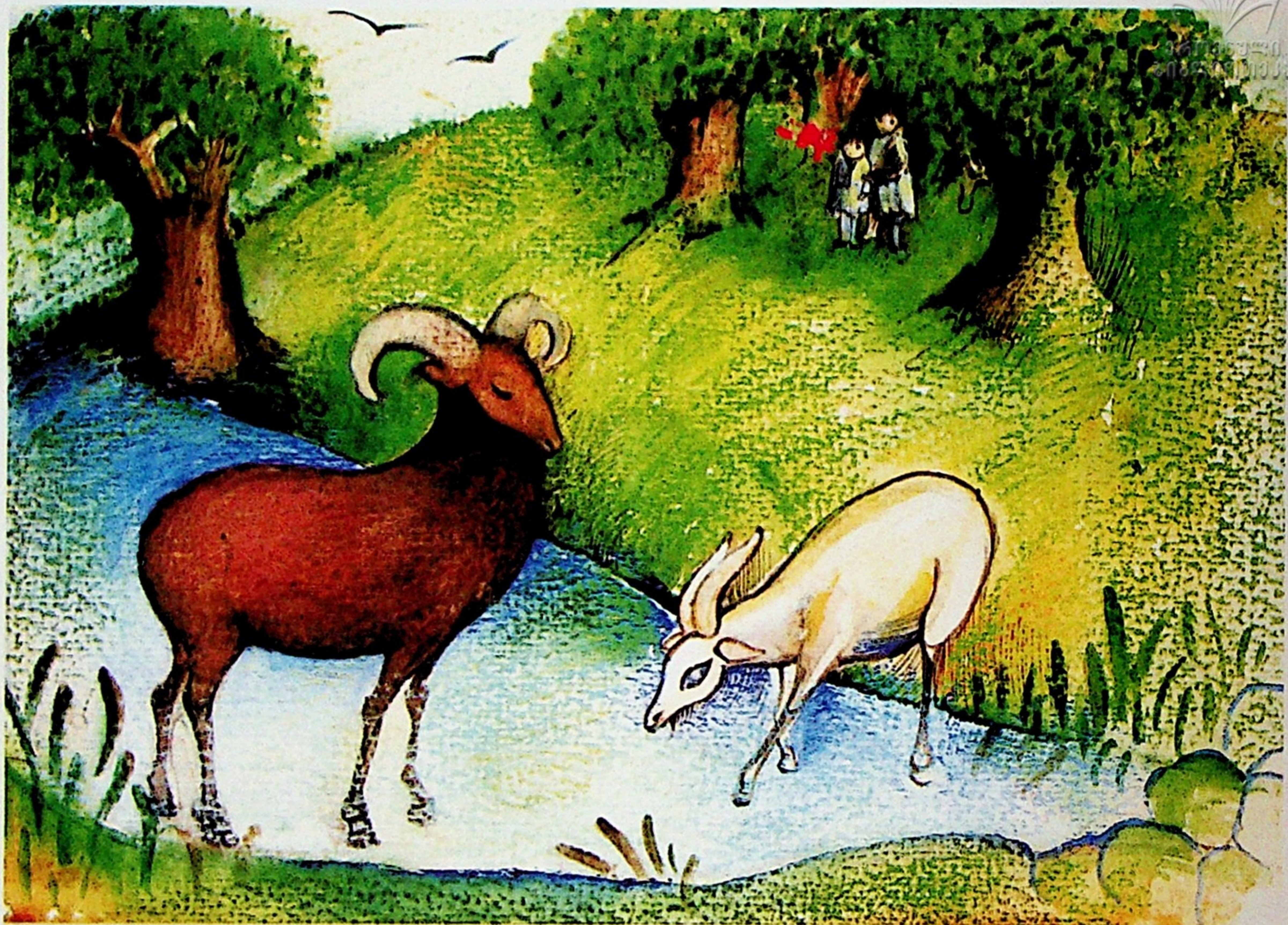
"Is that water, Dad? What water is that?" - asked Zuki.

"It's fizzy mineral water-called Vedza. we should go on with our way until we reach the mouth of the spring."

რაჭველები – კაცნი არიან ტანოვანნი,
მხნენი, ბრძოლასა შინა შემმართებელნი,
ძლიერნი... დინჯნი. ქალნი მშუენიერნი,
რბილნი.

The Rachvelians are tall, courageous,
good at war, strong and thoughtful. Women
are beautiful and gentle.

„ვაი, არ ესროლოს,“ – შეშფოთდა ყბაყურა და მამა-შვილთან უფრო ახლოს მიიწია. მალე ჯიხვების მთელი ჯოგი გამოჩნდა. ჯიხვებმა მუხავე წყალი დალიეს და ხტუნვა-ხტუნვით მაღლა კლდეებში გაუჩინარდნენ. მათ შორის აქა-იქ გაკრთებოდა შუნის სითეთრე.

ბუკია კარგა ხანს ჩუმად იყო. მერე მამას მიუბრუნდა და გაკვირვებულმა ჰკითხა:

– რატომ არ ესროლე?

– რას ამბობ, ბუკი? გაბაფხულბე ნადირობა ვის გოუგონია? ამ დროს ნადირი მრავლდება. ი თეთრი შუნი, შენ რომ თვალი ვერ მოსწყვიტე, შვილუკას ელოდება, ვაცი კი, ჯიხვების ჯოგს წინ რომ მოუძლოდა, იმ პაგარიკას მამა უნდა გახდეს, თანაც მთელი ჯოგი მას აბარია. ხომ დაინახე, ჯერ მარცხო მოვიდა, როცა

Some time after Dad stopped and motioned to the boy to walk more softly. They tiptoed round a huge rock and suddenly saw a marvellous sight, a mountain goat was drinking the water quickly. Dad and son stood nearby staring at the beautiful animal. Suddenly the mountain goat pricked his ears and in a second he had disappeared.

Zuka was frustrated and was about to say something when the mountain goat appeared again bringing along his beautiful partner. The boy had not seen such a beauty before. Mumps was also stunned by the beauty of this wonderful animal.

Dad moved his rifle.

“Oh no, please, don't shoot!” - Mumps was horrified at the thought. Suddenly the herd of mountain goats appeared from nowhere. They all stood on the hill for a moment and afterwards stealthily approached the spring, drank the water and then leapt back to the rock. In a minute they disappeared among the trees.

Zuka was silent for a moment and then he turned to his Dad and asked why he had not shot.

“Zuka, we can't hunt in spring, they are expecting their kids then. The she-goat you liked so much was expecting her kid too. The leading goat is going to become his Dad. Did you notice that first he came on his own to check everything was alright? When he made sure that everything was safe he brought his family back to the spring.”

„ბატონების მსახური“ შეიძლება იყოს როგორც ქალი ისე მამაკაცი. მას მოხდელი უნდა ჰქონდეს ეს სენი.

“The servant of Batonebi” may be a man or a woman. They have already had the contagious disease.

დარწმუნდა, რომ საფრთხე არ ემუქრებოდათ, დანარჩენები მერე მოიყვანა.
ბუკია გაოცებული უსმენდა მამას. ეს მისი პირველი წამოსვლა იყო
სანადიროდ, დიდი ხვეწნის შემდეგ როგორც იქნა დაითანხმა მამა. ახლა კი
შეიგყო, რომ მამა ნადირობას სულაც არ აპირებდა.

„რისთვის წამოიღო თოფი?“ – ვერაფერი გაეგო ყბაყურასაც.

– შენ ხომ შემპირდი, განადირებო. ცყუილად მავარჯიშებდი თოფის სრო-
ლაში? – ბურთი ყელში მოაწვა ბუკიას.

– მაგის დროც დადგება, – დაამშვიდა მამამ.

– აბა ახლა რისთვის წამომიყვანე? – გაოცებული თვალები შეანათა მამას
ბუკიამ.

– ახლავე ყველაფერს შენივე თვალით ნახავ, – უთხრა მამამ და თან ანი-
შნა – გამომყევით.

ყბაყურაც მათ კვალში ჩადგა.

– აი, აქ, – შედგა მამა და მიწისკენ თითი გაიშვირა – ჩემი თოფი აქ
დაიმარხება!

– როგორ? რატომ? – კითხვები დააყარა ბუკიამ.

– ქვე შენი ჭირიმე, ჩემო ბუკი, – დინჯად დაიწყო მამამ. – ბუსტად შენი
ხნის ვიყავი, ნადირობა რომ დავიწყე. იმ დღიდან მოყოლებული, მიბანში რაც
ამოვიღე, არც ერთი არ ამიცილებია. ბევრი ნადირი დავხოცე, ბევრი დავა-
ობლე...

აქ ბუკიას მამა შედგა, ცოცხა ხანს ჩუმად იყო. მერე შვილს შეხედა და განა-
გრძო:

– მეყო ბუკი ნადირის მოკვლა. დროა ჩემმა თოფმა დაისვენოს*. აგერ, ამ
ადგილას ჩავმარხავ მიწაში და მეც ახალ ცოდვას აღარ დავიდებ კისერზე.

მამამ თავისი თოფი მიწაში ჩამარხა. თავისთვის ჩუმად ლოცვასავით
რალაც თქვა და შვილთან ერთად უკან გამობრუნდა. ყბაყურა ძლიერ გაახ-
არა ამ ამბავმა და ბუკიას კისერზე ჩამოეკიდა, მაგრამ ბუკიას სიხარული არ
ეგყობოდა და გულში ბრაზობდა:

– რა ვუთხრა ბოვშებს?! გუშინ მთელი დღე ვეჭრაბახებოდი, ჩემს მოკლულ
ჯიხვს ჩამოვიგან-მეთქი.

– ვერ გაიგე ბუკი მამამ რა გითხრა? – ბიჭის მხარზე გადაინაცვლა ყბა-
ყურამ და ყურში ჩასჩურჩულა: – ნამდვილი მონადირე არც მაკე ნადირს
ესვრის და არც ჯოგის მეთაურსო.

* ჩემმა თოფმა დაისვენოს – მონადირეთა შორის არსებობდა შემდეგი დაუწერელი კანონი: როდესაც მონადირის მიერ
მოკლულ ნადირთა რიცხვი გარკვეულ რაოდენობას მიაღწევდა, მონადირე თოფს მიწაში მარხავდა და ნადირობას თავს
ანებებდა – ამას ეწოდებოდა „აზარის დაფლა“.

Zuka was dumbfounded. This was his first hunting trip. He had been pleading with his Dad for ages to take him hunting and now, when they actually were there, when his dream had become true, Dad was not even going to shoot a single shot!

“Why did he bother to bring his rifle along then?” - even Mumps was confused.

“You have promised to let me hunt! Didn’t we train a lot in shooting?” - Zuka was ready to cry.

“Don’t worry, the time will come when we will hunt” - Dad tried to calm him down.

“But why have you brought me here if you are not going to let me hunt?” - Zuka asked surprised.

“Now, you will see it for yourself,” said Dad and beckoned Zuka to follow him. Mumps also wondered what would happen.

“Now, there, I am going to bury my rifle nearby,” started Dad.

“Why... how...” - Zuka was interested to know.

“Zuka, I started hunting when I was your age. As you see, since then I have sinned a lot. I’ve killed a lot of animals. Now I am not going to sin again.” - saying these words Dad buried the rifle in the ground and murmured some words which sounded like a prayer and which Zuka could not make out. In a little time they both set off home.

* Shuni is a female mountain goat

** Let my gun rest there was an unwritten law among the hunters: when a hunter killed a certain number of animals he would bury his gun in the ground and give up hunting.

თუ „ბატონმა“ სმენა წაართვა ავად-
მყოფს ან თვალის ჩინი, სამ წელიწადს
წმინდა ბარბარეს ეხვეწებოდნენ მორჩე-
ნას.

If “The Merciful” left the sick person either blind or deaf the parents implored St. Barbara for three years to cure the sick person.

– შენ კიდევ რას შემომიჩნდი, ვიღაცა ხარ. მეც ავდგებოდი და სხვა ჯიხვს მოვკლავდი! – ბობოქრობდა ბუკია.

– მერე შენ ხომ ჯერ არ იცი გარჩევა, რომელია მაკე და რომელი არა. – ყურში შეუძვრა ყბაყურა, იქნებ რამე გავაგებინო. მაგრამ ბუკიას არაფრის გაგონება არ სურდა. ის ნაწყენი იყო მამაბეც და იმ ხმაბეც, რომელიც ყურში განუწყვეტლივ რაღაცას ჩასჩურჩულებდა.

ბუკიას ურჩობამ ძალიან გააბრაზა ყბაყურა. ყურში ღრმად შეუძვრა და გაუსია. ბუკიას თავი და ყელი ასტკივდა. უცბად მოდუნდა და დასუსტდა. მერე აღარაფერი ახსოვდა. ბიჭი მამამ ხელით ჩამოიყვანა სოფელში.

იმ ღამეს ბუკიას სიცხემ აუწია. ამცივნებდა. სახე გაუსივდა და ყელმაც უფრო შეაწუხა.

ბუკიას დედა ყბაყურას სტუმრობას მალე მიხვდა. სიხარულით შეეგება და საკადრისადაც დაუხვდა. ტკბილეულის სუფრა გაუშალა, ებოს სურნელოვანი ყვავილები დაუკრიფა, მომღერალი ბაგონების მსახურიც მოიწვია და მასთან ერთად ყბაყურა ბაგონს „იავნანა“ უმღერა:

„იავნანა ბაგონებო, ვარდო, ბაგონებო,
იავნანა ბაგონებო, ვარდო, ბაგონებო,
დატკბით, დატკბით დაშოშინდით, ვარდო ბაგონებო.
დატკბით, დატკბით დაშოშინდით, ვარდო ბაგონებო.“

ბაგონების მსახური რომ წავიდა, დედამ ბუკიას ყელი ცყლაპით თბილად შეუხვია. დედას კარგად ახსოვდა, რომ ბავშვობაში ბებომ თავადაც სწორედ ასე მოარჩინა.

დღე დღეს მისდევდა. უკვე მეორე კვირა ილეოდა, რაც ბუკია ავად იყო, მაგრამ მის გამოჯანმრთელებას სასიკეთო პირი არ უჩანდა.

– ბუკია შვილო, ყბაყურა ბაგონი განაწყენებული გვყავს. იქნებ შენ იცი მისი გულისწყრომის მიზეზი? ან იქნებ რამე გინდოდა და ვერ შეგისრულეთ? – ჰკითხა დედამ შეშფოთებით.

– მე ნადირობა მინდოდა, მამამ კი თოფი მიწაში დამარხა! – გაბრაზებით წაიბუგბუგა ბუკიამ.

– აი, თურმე რა... – ჩაფიქრებით თქვა დედამ. მერე შვილს სასთუმალთან დაუჯდა და უთხრა:

– იცი, ბუკი, ბაგონებს თოფის ხმა სასტიკად ეჯავრებათ. შენ ჯიხვის მოკვლა გინდოდა და არ დაფიქრებულხარ, რომ მათაც ჰყავთ მშობლები და ისევე უყვართ თავიანთი შვილუკები, როგორც ადამიანებს. მე რომ შენი თავი ვინმემ წამართვას, რაღად მინდა სიცოცხლე! დედა ჯიხვიც თავს გასწი-

Mumps was delighted with this news and embraced Zuka but the boy still looked disappointed.

“What shall I tell my friends back at home? I boasted a lot all day long yesterday that I would hunt a mountain goat today.”

“Zuka, did not you hear what Dad said” - Mumps whispered in the boy’s ear. *“A real hunter shoots neither a goat expecting a kid nor a leader of the flock.”*

“Who are you after all?” - Zuka was annoyed *“You can’t even tell a female goat from a male.”*

Mumps pressed closer to the boy. But being angry with Dad and some small voice who kept whispering annoying things into his ear, Zuka did not want to hear anything. Now, it was Mumps turn to get annoyed. He crawled into the boy’s ear and made it swell and swell. Zuka had a splitting headache and a sore throat. He felt so weak and exhausted that Dad brought him back to the village in his arms.

That night Zuka had a fever.

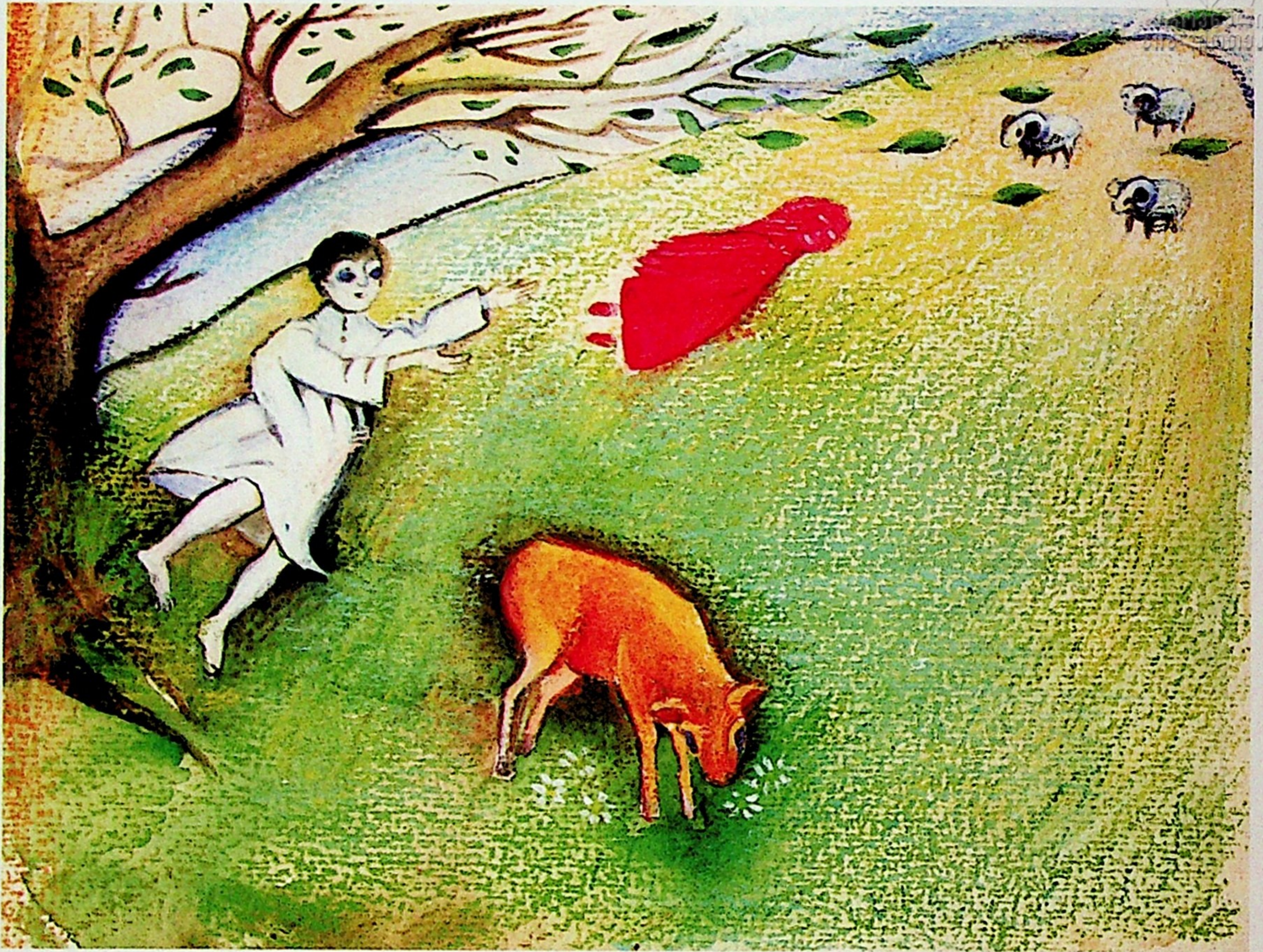
Mum soon recognised the symptoms of Mumps’ presence. She greeted Batonebi with pleasure, baked cakes, put a lot of sweets on the table , picked beautiful flowers in the garden, asked Batonebi’s servant and sang a lullaby to her son.

*“Lullaby, Batonebo, lullaby,
Calm down, batonebo,
Sweeten your anger, lullaby.”*

ავადმყოფს თავზე შესანიშნავს შემოავლებდნენ – ყვინჩილას, ვარიას ან თიკანს. ფეხშიშველი მიდიოდნენ ეკლესიასთან და შესანიშნავს ტაძრის ეზოში გაუშვებდნენ.

The rooster, hen or a kid which was destined to be sacrificed to “Batonebi”, was turned round above the sick person’s head. After this, the members of the family went to church barefooted and the animal or bird intended to be sacrificed was left in the yard.

რავს თავისი შვილუკასათვის. — დედას თვალები ცრემლით აევსო, მაგრამ მაინც განაგრძო:

— შენი ურჩობისათვის ყბაყურამ შეიძლება ისე დაგსაჯოს, რომ შვილები აღარ მოგეცეს... — აქ კი დედამ თავი ველარ შეიკავა და სასწრაფოდ გარეთ გავიდა, რომ მისი ცრემლი ყბაყურას არ დაენახა.

ბუკია დიდხანს იწვა ჩაფიქრებული და დედის ნათქვამზე ფიქრობდა. ბოლოს დინჯად, ისე როგორც მამამ იცოდა, თქვა:

— ქვე შენი ჭირიმე, ყბაყურა ბაგონო, მართალი ხარ, დიდი ცოდვაა ნადირის მოკვლა. გაბრდები, რომ ჩემი სიამოვნებისათვის ნადირს არასდროს მოვკლავ.

When the servant left, Mum bound Zuka's throat warmly (she remembered quite well how her Mum used to treat her siblings when they had Batonebi).

Day followed day... Time passed. After a fortnight Zuka had still not recovered.

"Zuka, my love, Mumps is angry with you. Do you have any idea why he can be so angry? Have you done something naughty to infuriate him or perhaps you had some desire that we weren't able to fulfill?" - asked Mum anxiously.

"I wanted to hunt but Dad buried the rifle and would not let me" - complained Zuka.

"Oh, this must be the reason then...", said Mum thoughtfully and she went on, *"You know, sonny, Batonebi dislike shooting. You wanted to kill a mountain goat but you did not even think that animals also have parents and they love their children as we do. Mother mountain goat loves her children as much as I love you, like me, she would gladly give her life for her kid."* Mum's eyes were full of tears, but she continued, *"Zuka, you must have been naughty. For this you may be punished severely and Mumps may take your future children away from you."*

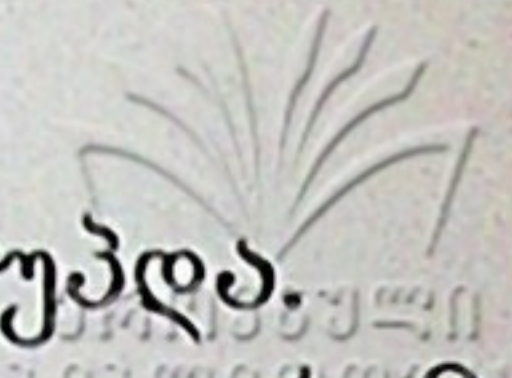
Zuka thought for a long minute and afterwards, he said slowly: *"Please, please, Batonebo, you are right. It's a great sin to kill animals for pleasure. I promise I will never do this."*

Hearing this, Mumps crawled out of the boy's ear as soon as he could and perched on his nose. *"You are so lucky to have such*

„ბატონების მსახური“ ერთგვარ დეზინფექციას უკეთებდა სახლს რაიმე ყვავილისა და იის ფოთლების ნაყენით. ყველგან იის სუნი ტრიალებდა, რაც ძლიერ უყვარდა „ბატონს“.

One of the duties of the "servant of Batonebi" was to disinfect the house using some flowers and extract of the leaves of the violet. It was believed that Batonebi liked the fragrance of violets.

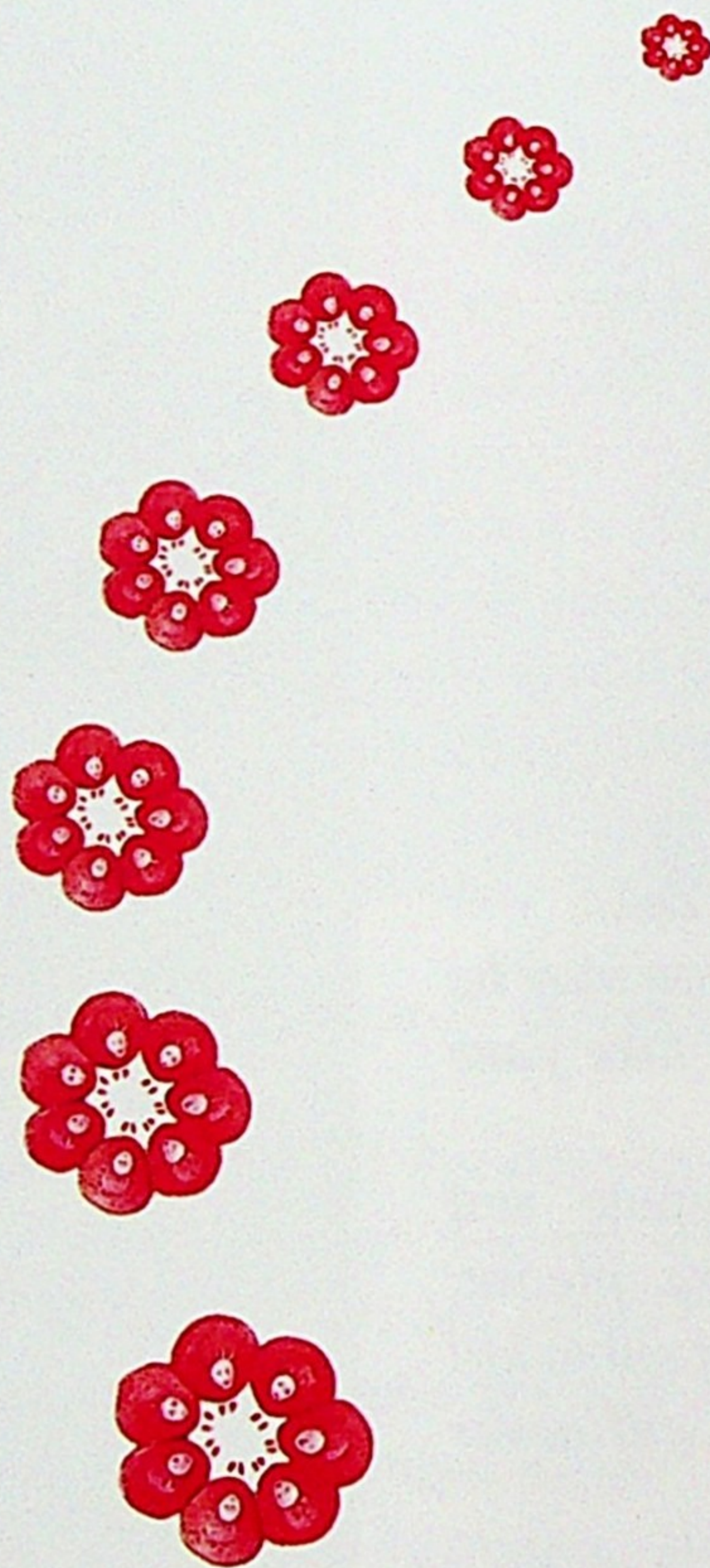
ყბაყურა სასწრაფოდ გამოძვრა ბუკიას ყურიდან და ცხვირზე დაასკუპდა.

– ბედნიერი ხარ, შენ, ბუკია, მშობლები რომ გყავს, – უთხრა ყბაყურამ, – გაუფრთხილდი მათ. ისინი ბევრჯერ დაგეხმარებიან. მე კი უნდა წავიდე, დროა, რადგან შენ ყველაფერს მიხვდი, მეც ნასიამოვნები ვარ. მხოლოდ გყლაპს გავიყოლებ, ძალიან გემრიელია.

ყბაყურა ცაში აიჭრა. ბუკია გარეთ გამოვარდა და ყბაყურას შესძახა:

– ყბაყურა ბაგონო, დედამ მითხრა, ყბაყურა რომ გააბრაბე, შეიძლება...

– ნუ გეშინია, ბუკია, ბევრი შვილი გეყოლება, ბევრიიი...

parents, Zuka, cherish them and look after them. They will always be there for you whenever you need them. I have to go now, I am pleased you understood everything. Before that, I'll help myself to this delicious piece of dried up plum."

Mumps rocketed up in the sky. Zuka ran out of his room and shouted to him:

"Mumps Batono, my Mum said that I have made you angry and I may not have..."

"Don't worry, Zuka, you'll have a lot of children..."

ყბაყურას დროს სივდება სანერწყვე ჯირკვლები, ზოგჯერ სათესლეები... იშვიათი, მაგრამ საშიში გართულებაა შუა ყურის ანთება, რასაც სურუე მოჰყვება.

Mumps leads to swelling and pain in the salivary glands and, sometimes, in the testicles. complications also include, though rarely, inflammation of the middle ear which ends up with deafness.

ყვავილი, როგორც მოგახსენებ, ბატონებს შორის ყველაზე უფროსი გახლდათ. თავის დროზე ის ძალიან სასტიკი იყო. მისი გამოჩენა შიშის ბარს სცემდა დიდსა თუ პაგარას. ადამიანები ყვავილის სახელის გაგონებაზე შიშნარევი მოკრძალებით ივსებოდნენ და უსაბღვრო რიდით ეპყრობოდნენ. ყვავილი ბოგს თვალის ჩინს ართმევდა, ბოგს – სმენას, ბოგს კი სახეზე ნიშანს უტოვებდა, თუმცა ბევრი თავის სამფლობელოშიც მიჰყავდა მსახურად. იშვიათად თუ ვინმეს სწყალობდა და უვნებელს ტოვებდა, ამიტომ მას დიდ ბატონს ეძახდნენ. ეს იყო ძალიან დიდი ხნის წინათ. ბატონთ უფროსმა შემდეგ ის ყველაზე ღმობიერი გახადა. მხოლოდ გარეგნობა დარჩა მკაცრი. მისი ჩვილი გულის ამბავი დანარჩენმა ბატონებმა კარგად იცოდნენ, მაგრამ ყვავილის რიდი და მოკრძალება ჰქონდათ დარჩენილი. დედამიწაზე მისი ძალა დიდი ხანია აღარავის ახსოვდა. ახლა ყვავილს აღარავინ უბოდიშებდა, არ ართობდა და აღარც ნაზ სურნელებას უკმევდა.

„ნუთუ მართლა აღარავის ვახსოვარ?“ – დარდობდა ყვავილი, – „იქნებ ჩემი პატივისმცემელი ერთი ადამიანი მაინც აღმოჩნდეს სადმე.“

ამ იმედით ყვავილი დიდ ქალაქს ესტუმრა. ის იყო ერთ-ერთ სახლში მისვლა დააპირა, რომ დედის „იავნანა“ მოესმა:

„იავ ნანა, ვარდო ნანა,
იავ ნანინათ“...

საღამო ხანი იყო და ყველა სახლიდან, სადაც კი ბავშვს აძინებდნენ ამგვარი სიმღერა ისმოდა.

„მე ხომ ჯერ არ ვსტუმრებივარ მათ?“ – უკვირდა ყვავილს, – „რაგომ მღერიან ამ სიმღერას? ბავშვებს ხომ ყოველთვის „ნანათი“ აძინებდნენ, „იავნანა“ კი ჩვენთვის, ბატონებისთვის იმღერებოდა,“ – გაოცებას ვერ მალავდა ყვავილი. თანაც რა უცნაურად მღერიან?! „იავნანა ვარდონანა-თი“ იწყებენ, მერე კი „დაიძინე გენაცვალეს“ უმღერიან ბავშვებს. არა! ესენი მე არ მიმღერიან. მათ მხოლოდ გადმოცემით იციან ჩემი სისასტიკე. ალბათ ამიტომაც იწყებენ სიმღერას „ია და ვარდო ნანა-თი“, – გული დასწყდა ყვავილს და ასე ფიქრში გართულს ჩაეძინა ერთი სახლის ფანჯრის რაფასთან.

დილას ბავშვების შრიამულმა გააღვიძა. მთელი სახლი ბავშვებს აევისოთ. იმ ოთახში, რომლის ფანჯრის რაფაზეც ყვავილი ისვენებდა, ახალგაზრდა ქალმა ბავშვები გარს შემოისხა. ჯერ რაღაც უამბო, შემდეგ კი სიმღერა

Small Pox

Small Pox was the eldest among Batonebi. He used to be ruthless once his appearance horrified people everywhere. They were panic-stricken when he was around. He made a lot of people blind, others became deaf, or left marks on their faces. Besides, he took a lot of people to his kingdom.

Very seldom he took mercy on people. Because of this he was called Big Batoni. But this was a long time ago.

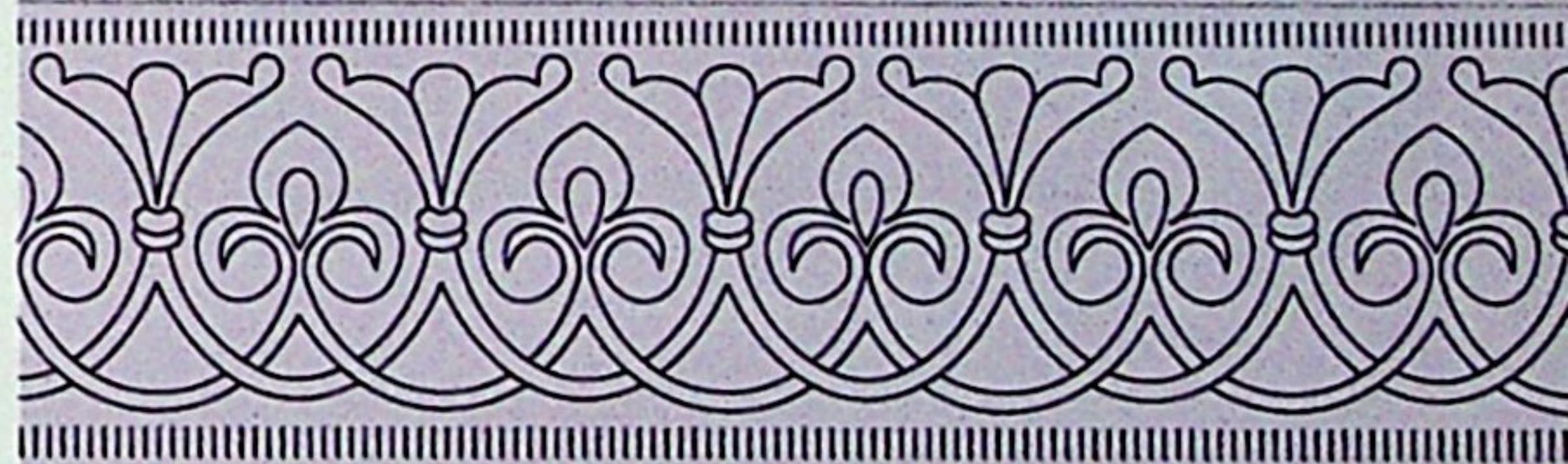
A later prince of Batonebi made Small Pox very kind and soft-hearted though he still looked severe. Everybody knew about his tender heart now but in spite of this he was still considered to be awesome. Small Pox was a bit disappointed that nobody took care of him any longer. It was absolutely frustrating not to be sung to or even being entertained.

“I can’t believe this! Nobody ever mentions my name! I wonder if there is a single person in the world who would remember me and who would care for me”

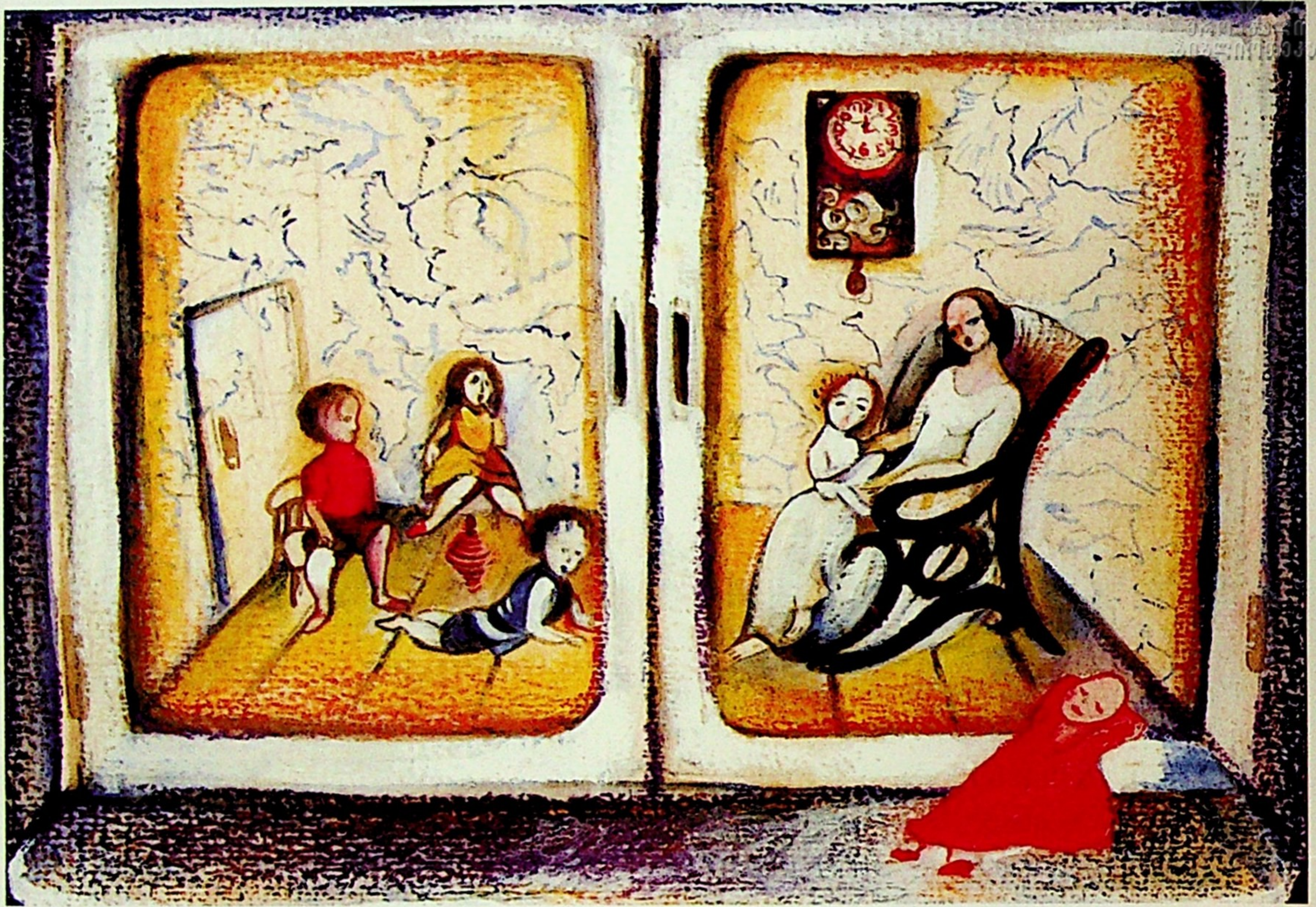
– he wondered.

Hoping for the best he approached a big town. He was about to enter one of the houses when he heard a lullaby. It was a quiet evening, it was getting dark and he heard the sweet melody of a lullaby coming through the open windows. Small Pox was pleasantly surprised. He wondered why people would sing that song when they had not seen him

ყვავილს „დიდი ბატონის“, „მადლიანის“ ან „მადლოვანის“ სახელით მოიხსენიებდნენ. როცა ყვავილი გაჩნდებოდა, მოსახლეობა კრძალვითა და რიდით გაიძახოდა: – „ვაი, მადლოვანი გამოჩენილაო“.

Small pox was referred to as “Great Prince”, or “The Merciful”. When people were certain that the child was ill with small pox, they would say with awe: “The Merciful” has arrived!”

წამოიწყო. ბავშვებიც მის ნამღერს იმეორებდნენ. და ...ჰოი საოცრებავ!
ისინი თავად მას, ყვავილ ბაგონს უმღეროდნენ;

„იაუნანა, ვარდო ნანა, იაუნანინაო,
აქ ბაგონები მობრძანდნენ, იაუნანინაო,
ბაგონებო, მხიარულნო, იაუნანინაო,
თქვენსა გზასა ია-ვარდი, იაუნანინაო,
ჩვენ დაგვგოვეთ, თქვენ წაბრძანდით, იაუნანინაო,
თქვენი გზა დაილოცება, იაუნანინაო,
იაუნანა, ვარდო ნანა, იაუნანინაო“.

აქამდე ბავშვების ნამღერი „იაუნანა“ არასდროს მოესმინა ყვავილს. მას
ყოველთვის დიდები უმღეროდნენ. ყვავილს გული აუჩუყდა და თვალები ცრემ-
ლით აევსო.

as it was usually sung in his honour. He also noticed that this new song sounded a bit different to the one he was used to hearing. Small Pox perched on one of the window sills and fell asleep.

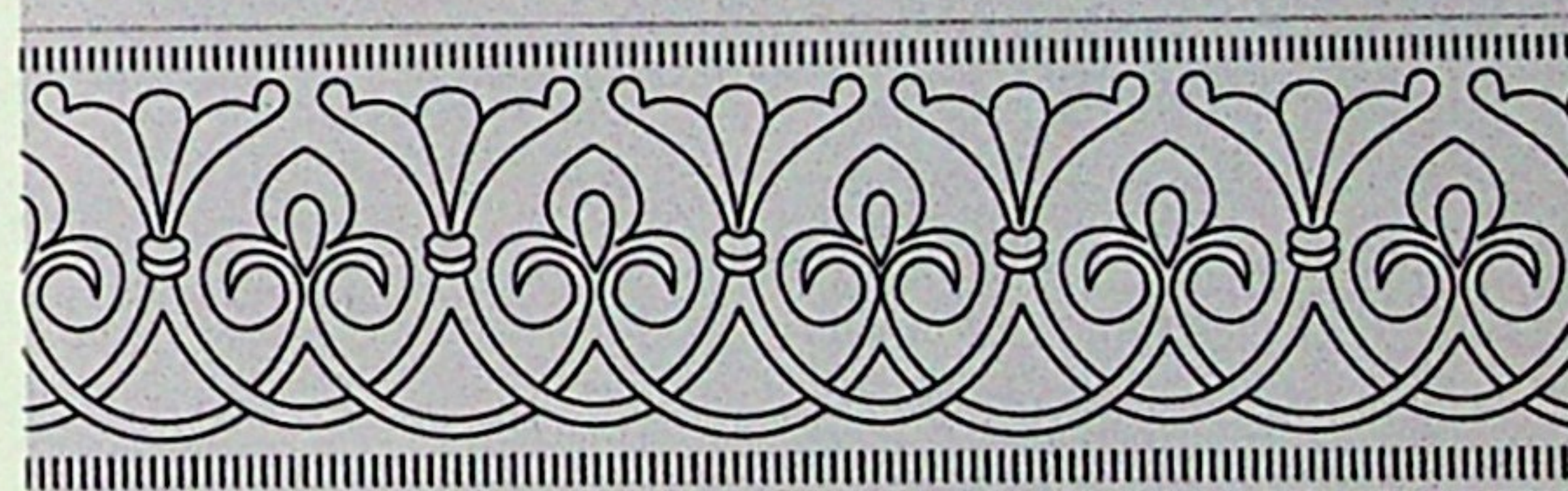
In the morning he was awoken by some noise. When he opened his eyes he saw a lot of kids in the house. In the room where Small Pox was having a rest a young lady surrounded by small kids was singing a song. When she finished singing, she started to retell some story and afterwards the kids resumed singing. What did they sing! Small Pox was delighted to hear a song in his honour again:

*“Lullaby, lullaby,
Batonebi have arrived,
You are welcome, batonebo, lullaby,
Leave us, may your path be blessed,
Leave us peacefully, lullaby.”*

Small pox had never heard children sing in his honour. He was moved to tears. “My little ones, you are so good to me, you have sung wonderfully! I don’t need anything, I’ll just take the song with me”.

Small Pox kissed each child with love and gratitude and flew back to his kingdom happily.

ქართლები არიან მშვენიერი და
მშვიდნი. ქალნი ფრიად კეკლუცნი.

The Kartlians are beautiful and calm.
The women are quite coquettish.

„თქვენი ჭირიძე, პაგარებო, რა ლამაზია თქვენი ნამღერო. მეგი დაყვება ვეზა რაღად მინდა, მხოლოდ თქვენს სიმღერას გავიყოლებ თან.“ – ეს თქვა ყვავილმა, ყველა ბავშვს სათითაოდ სიყვარულისა და მადლიერების ნიშნად მხარზე ეამბოროა და ორმაგად ფრთაშესხმულმა იქაურობა დაგოვა.

* * *

თეთრი ბლვის ნაპირას ჩვენს ნაცნობ ბაგონებს მოეყარათ თავი. თავიანთი უხილავი გულები ეჭირათ და ოქროს ხიდის გამოჩენას ელოდნენ. მოლოდინში კი ერთმანეთს ნანახსა თუ გაგონილს უყვებოდნენ. მათ ბევრი მხარე მოევლოთ და საოცრებებს ჰყვებოდნენ.

- იცით, მე კლდეში ნაკვეთი ქალაქი ვნახე...
- მე ისეთ ხალხთან მოვხვდი, მიცვალებულს რომ სიმღერით მიაცილებენ.
- მე კი მეთევზეებთან ვიყავი. ყოველდღე უამრავი თევზი ამოჰქონდათ ბლვიდან და ერთმანეთს ეგრაბახებოდნენ, თანაც შეხმაგკბილებულად მღეროდნენ და ცეკვავდნენ.
- მე კი ისეთი პაგივით შემხვდნენ, სულ იმას გაიძახოდნენ, აჰ! ახლა რა გესიამოვნებათ, აჰ! რა მოგართვათ, რით გაგამხიარულოთო.
- მე კომპკებში მცხოვრები ხალხი ვნახე...

ერთმანეთს არ აცდიდნენ ბაგონები შთაბეჭდილებების გაზიარებას. მალე ოქროს ხიდი გამოჩნდა. ბაგონებმაც თავიანთ გულებს ხელი წამოავლეს და ხიდისკენ მიმავალ გზაზე რიგში ჩადგნენ. სულ მალე ბაგონები თვალს მიეფარნენ და ხიდიც ნელ-ნელა გაქრა.

ასე ამბობენ, სანამ ის ხიდი გაქრება, ბაგონთა სამფლობელოდან უნაბესი და უგკბესი სიმღერები ისმისო. ბაგონები რიგრიგობით ხსნიან გულებს თავს და ბეციურ ბაგონს სმენას უგკბობენო. მერე კი, როცა გულები დაცარიელდება, ისევ ჩვენსკენ გამოფრინდებიანო.

წინაპრებისგან ისიც თქმულა, რომ სტუმარი ღეთისაა და მას საკადრისად უნდა დახვდეო.

* * *

At the shore of the White Sea Batonebi were getting together. They were carrying their invisible bags and were waiting for the gold bridge to appear again. While waiting they were telling each other what they had seen and experienced. They had been to wonderful places and seen wonderful things.

“You see, I have seen a town carved in stone.”

“And I came across the people who chant when someone dies”

“I lived with fishermen who went out in the open sea and kept boasting to each other about who had caught the biggest fish”

“People met me with love and respect”

“And I saw people who live in towers high up in the mountains”

Batonebi would never stop talking about their experiences but the gold bridge appeared. Batonebi took their bags and queued up to get on the bridge on time.

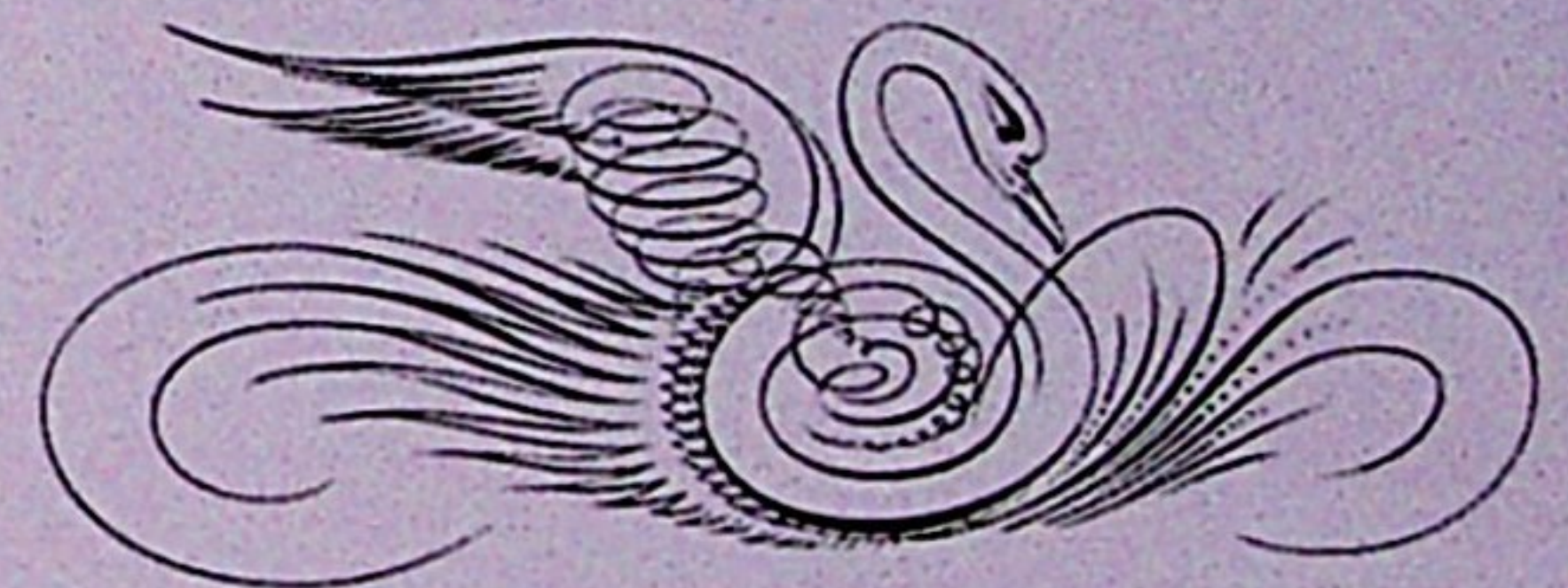
Soon the bridge disappeared taking Batonebi high up in the sky.

It is said that before the bridge disappears you can hear sweet melodies sung in the kingdom of Batonebi. This happens because one by one Batonebi open their bags and listen to the melodies Mums sing to their little ones. As soon as the bags are empty, Batonebi fly towards us again.

It is also said that for Georgians, guests are a godsend and they should be met with love. We know how to let the Batonebi in.

სვანების რწმენით, ამქვეყნად ყველაფერს, მათ შორის დაავადებებსაც, თავიანთი ღვთაება ჰყავდათ, რომელთაც ფუნქციები დიდი ღმერთისაგან ჰქონდათ მინიჭებული.

The Svans believed that everything, including diseases had their own gods who gave them their corresponding right to live and function.

მობრძანდით, ბატონებო, დაილოცა თქვენი სახელი! ჩვენ ვიცით, როგორც უნდა დაგხვდეთ.

თქვენ კი, ვისაც ბატონები ჯერ არ გსტუმრებიათ, გახსოვდეთ, რომ ისინი ბოროტები არ არიან, ოღონდაც ნუ გააბრაზებთ: უცეკვეთ, უმღერეთ, დააგებეთ, დაუყვავეთ და ისე გააცილეთ. ბატონები კეთილად წავლენ, რადგან სტუმრად მისვლას, მაინც თავიანთ სამფლობელოში ყოფნა ურჩევნიათ.

დასასრული

-
- * კლდეში ნაკვეთი ქალაქი – საუბარია ვარძიაზე
  - * მიცვალებულს სიმღერით მიაცილებენ – საუბარია სვანების წეს-ჩვეულებაზე.
  - * თევზი ამოჰქონდათ ზღვიდან... მღეროდნენ და ცეკვავდნენ – ეს ბატონი აჭარაში მოხვდა.
  - * აჰ! ახლა რა გესიამოვნებათ – აჰ – აფხაზურად ბატონს ნიშნავს. მას უდიდესი პატივისცემით ეპყრობიან და ეპითეტებით ამკობენ: ოქრო მშვენიერო.
  - * კოშკებში მცხოვრები ხალხი – საუბარია აღმოსავლეთ საქართველოს კოშკებში მცხოვრებ ხალხზე, კერძოდ ხევსურებსა და თუშებზე.
  - * ძველად საქართველოში, ჯენერის აცრის აღმოჩენამდე ფართოდ გავრცელებული იყო დაავადების შესაჩერებლად ისეთი ქმედება, რომელაც ერქვა „ყვავილის დაპატიყება“

And you, my little one, if you have not seen Batonebi yet, don't forget that if you do not make them angry they will leave peacefully. What you have to do is to entertain them as you entertain guests - sing and dance for them, cherish and care for them. If they are treated so then they will leave you soon as they also know it's good to be a guest at someone else's house but home is best!

The End

-
- * The Town carved in the stone – Vardzia - is meant here
  - * The procession of the burial ceremony was accompanied by songs - This was a custom in Svaneti
  - * The fish was taken from the sea... People were dancing and singing - This happened in Adjara
  - * Ah! What would you like to have now? Ah means master in Abkhasian. The masters were treated with utmost respect and addressed as “Beautiful Gold”
  - * People living in towers. Mountainous people, Khevsurains and Tushians are meant here.
  - * In ancient Georgia, even before the discovery made by Jenner, it was wide spread to conduct vaccination which was called “invitation of small pox”.

„ბატონებს“ – „ღვთიდან გამოშობი-
ლებს“ უწოდებდნენ.

“Batonebi” are called “sent by God”.

მაია გელაშვილის ორენოვანი წიგნი „მხიარულ-ბრაზიანი ბატონები“ თანამედროვე ქართული საბავშვო ლიტერატურის საინტერესო შენაძენია. „ბატონები“ მხატვრულ-შემეცნებითი ხასიათის ნაწარმოებია, ფოლკლორის საგანძურიდან სათუთად გამორჩეული და ბავშვებისათვის ზღაპრის ენით დაწერილი.

ავტორის საქებრად უნდა ითქვას, რომ მან შეძლო ერთმანეთთან შეეზავებინა მითოლოგიურ-ფოკლორული, ეთნოგრაფიული და ისტორიული მასალები, მოექცია ისინი ზღაპრული სიუჟეტის ჩარჩოში და ბავშვებისათვის გაეცნო ის თავისებურებები, რაც საქართველოს სხვადასხვა კუთხესა და იქ მცხოვრებ ადამიანებს ახასიათებს. ავტორი ახერხებს ამ სპეციფიურ – ბავშვთა ინფექციურ დაავადებებზე, „ბატონებზე“ არსებული რწმენა-წარმოდგენების საშუალებით პატარა მკითხველის ყურადღება მიმართოს ზნეობრივ ღირებულებებზე და ზოგადკაცობრიულ მარადიულ ფასეულობებზე.

ნაწარმოების სადა ენა, საინტერესო სიუჟეტური ქარგა, იუმორი, თანაგრძნობა, ფანტასტიური და რეალური სამყაროთა თანაარსებობა, ლექსები თუ შელოცვა-სიმღერების ტექსტები, ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მასალები, ილუსტრაციები – ყველაფერი ერთად ქმნის ამ წიგნის ღირებულებას. ტექსტი ორენოვანია, ქართულ-ინგლისური და წიგნს ამითაც გააჩნია საინტერესო დატვირთვა, და ფუნქცია. ამ გამოცემის მნიშვნელობას ასევე ზრდის კომპაქტდისკი, საქართველოს სხვადასხვა კუთხისათვის დამახასიათებელი, ბატონებისათვის საამებელი სიმღერების ჩანაწერებით (გურული, იმერული, მეგრული, მოხეური, რაჭული და ქართლური ვარიანტები).

ასეთი წიგნებით შესაძლებელია, ბავშვობიდანვე ვაზიაროთ ჩვენი შვილები იმ დიდ ცოდნას და სულიერ კავშირებს, რომელიც ადამიანს თავის წარსულთან და მომავალთან გააჩნია. ასეთი წიგნები აყალიბებს ინტერესსა და ურთიერთობას მთლიან სამყაროსთან, ეროვნულ ცნობიერებასთან, კულტურასთან, ეთნოფსიქოლოგიასთან და იდენტიფიცირებას ახდენს მშობლიურ წიაღთან. განუმეორებელია ტრადიციის ძალა, რომელიც ყოფითობას განმქვრევსგან იცავს. შემთხვევითობა როდია ბევრ ქართულ ტრადიციულ, ხალხურ თუ რელიგიურ დღესასწაულებში ბავშვების მონაწილეობა?

„ბატონებს“ მთელ საქართველოში ხომ „ანგელოზების მობრძანებას“ უწოდებენ. „ღვთის ვალად“ თვლიან... დე, ეს წიგნიც თქვენი პატარების ბიბლიოთეკის ერთი კეთილი ანგელოზი ყოფილიყოს, რომელიც ჰუმანიზმის კაცთმოყვარეობის, სიკეთის გზაზე შეაყენებს მათ სულსა და გონს. განა „განათლებაც“ ღვთის ვალი არ არის? განა შესაძლებელია, ასეთ წიგნებს „ბატონებივით“ არ შევხვდეთ?

მარიამ ნიკლაური

The Debt to God

Maya Gelashvili's bilingual book "Angry and cheerful Batonebi" is an interesting sample of contemporary Georgian children's literature. This is a literary and instructive story written in the best folkloristic traditions and is made easily understandable for a child.

It should be said, in favour of the author, that she managed to synthesise mythological, folkloristic, ethnographic and historical material, fit it within the frame of the fairy – tale and give children the opportunity to get acquainted with specific features characterising people living in different parts of Georgia. The author succeeds in attracting the children's attention to worldwide values and virtues through talking about "Batonebi".

The simple language pattern of the story and an interesting plot, humour, sympathy, co-existence of real and fictional worlds, poems, a charming style, historical and ethnographic materials and interesting illustrations all of these add greatly to the value of this book. In addition to this, the book is bilingual, published in Georgian and English, which makes it even more interesting. The book is accompanied by a CD with a records of songs dedicated to "Batonebi" coming from different regions of Georgia (Guria, Imereti, Mengrelia, Khevi, Racha, Kartli). This, without a doubt, adds to its novelty and interest..

It is possible to use such books while introducing our children to an overwhelming knowledge and those spiritual ties which connect us with our past and our future. Such books create an interest about our world, national mentality, culture, ethno-psychology. They also help us to identify with our roots and define our relationship with the rest of the world. The power of the tradition is unique and from this standpoint, participation of children in a number of Georgian traditional, folk or religious rituals is not accidental.

"Batonebi" is referred to as "Angels' arrival" in Georgia and people class some diseases as "a debt to God". May this book be one of the kind angels of your children's home library which will be able to direct their thoughts towards best traditions of humanism and virtue. Educating the souls of our children is also the debt to God and we should great such books like we do the arrival of "Batonebi".

Mariam Tsiklauri

1. საბოდბო – გურული – მაია გელაშვილი, მაია გობრონიძე, ბექა სეფისკვერაძე, ჩონგური – ლადო ბერძენიშვილი.
2. ნანინეი – იმერული – თეიმურაზ ანდლულაძე, ლევან ვეშაპიძე, ბექა სეფისკვერაძე.
3. ია პატონეფი – მეგრული – ვიქტორია სამსონაძე, მაია გელაშვილი, ნინო თუშიშვილი.
4. იავნანა – კახური – ანა ყელბერაშვილი, თეა კასაბური, ფანდური – თეა კასაბური.
5. იავნანე – მოხეური – ანა ყელბერაშვილი.
6. იავნანა – რაჭული – მაკა ხარძიანი, ნინო თუშიშვილი, ვიქტორია სამსონაძე.
7. იანვანა – ქართლური – სალომე სუხიტაშვილი, ანანო კობახიძე, თათია მარაული.

ავტორი მადლობას უხდის თბილისის ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ლურჯ მონასტერთან არსებულ ბავშვთა ფოლკლორულ-ეთნოგრაფიულ სტუდია „ამერ-იმერს“, მის ხელმძღვანელს გიორგი გარაყანიძეს და მასწავლებელს ნანა ვალიშვილს. ქალთა ფოლკლორულ ანსამბლ „ნანინას“ წევრებს, ვაჟთა ფოლკლორული ანსამბლის „ანჩისხატის“ და „ლაშარის“ მომღერლებს ლევან ვეშაპიძეს და ბექა სეფისკვერაძეს, ასევე ლადო ბერძენიშვილსა და მაია გობრონიძეს.

დისკი ჩაინერა და დამუშავდა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ხმის ჩამწერ სტუდიაში პავლე კვაჭაძის მიერ.

1. Sabodisho Gurian - Maia Gelashvili, Maia Gobronidze, Beka Sepiskveradze, on chonguri Lado Berdzenishvili.
2. Naninei Imeretian - Teimuraz Andguladze, Levan Veshapidze, Beka Sepiskveradze.
3. Ia patonefi Mengrelian - Viktoria Samsonadze, Maia Gelashvili, Nino Tushishvili.
4. Iavnana Kakhetian - Ana Khelberashvili, Tea Kasaburi, on panduri - Tea Kasaburi.
5. Iavnane Khevian - Ana Khelberashvili.
6. Iavnana Rachan - Maka khardziani, Nino Tushishvili, Viktoria Samsonadze.
7. Iavnana Kartlian - Salome Sukhitashvili, Anano Kobakhidze, Tatia Marauli.

Author thanks to:

“Amer-imeri” - children’s folk and ethnographic studio at the Blue monastery .
studio’s head Giorgi Garayanidze and teacher Nana Valishvili;

‘Nanina’ - women’s folk ensemble;

Members of men’s folk ensemble “Anchiskhati” and “Lashari”: Levan Veshapidze, Beka Sepiskveradze;

also Lado Berdzenishvili and Maia Gobronidze.

CD was written and processed in recording studio at Tbilisi Government Conservatory by Pavle Kvachadze.

[www.facebook.com/saunje publishing](http://www.facebook.com/saunje_publishing)

Tel.: 214 1 214; 239 55 87; 239 71 88

105

საქართველოს
მეცნიერებათა აკადემია

F103.607
3

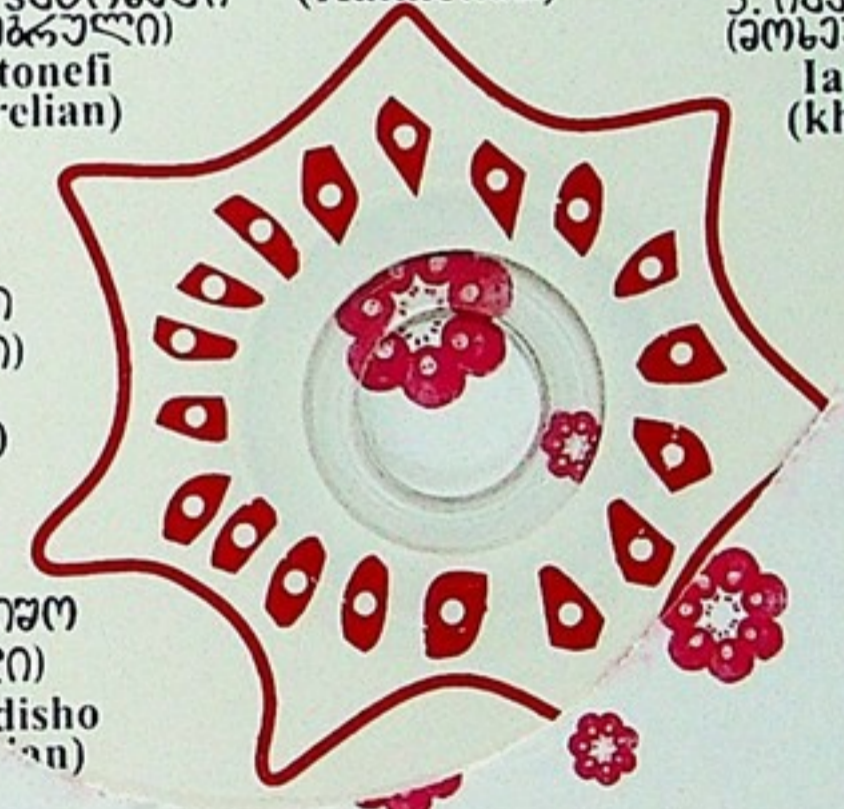
3. ია პატონელი
(მეგრული)
Ia patoneli
(Megrelian)

4. იანანა
(კახური)
Iavnana
(Kakhetian)

5. იანანა
(ქვეური)
Iavnane
(khevian)

2. ნანინცი
(იმერული)
Naninci
(Imeretian)

1. ადისო
(იმერული)
Adisho
(Imeretian)

6

F103.607
3

